

UČENJE I POUČAVANJE STRANOG JEZIKA U KONTEKSTU NEFORMALNOG OBRAZOVANJA I INFORMALNOG UČENJA

Mrduljaš, Sara

Undergraduate thesis / Završni rad

2023

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Split, Faculty of Humanities and Social Sciences / Sveučilište u Splitu, Filozofski fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:172:227102>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-02-06**

Repository / Repozitorij:

[Repository of Faculty of humanities and social sciences](#)



SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

ZAVRŠNI RAD

**UČENJE I POUČAVANJE STRANOG JEZIKA U
KONTEKSTU NEFORMALNOG OBRAZOVANJA I
INFORMALNOG UČENJA**

SARA MRDULJAŠ

Split, 2023.

Odsjek za pedagogiju
Preddiplomski dvopredmetni sveučilišni studij pedagogije i engleskog jezika i
književnosti

UČENJE I POUČAVANJE STRANOG JEZIKA U
KONTEKSTU NEFORMALNOG OBRAZOVANJA I
INFORMALNOG UČENJA

Student: Sara Mrduljaš

Mentor: izv.prof.dr.sc. Morana Koludrović

Split, srpanj 2023.

SADRŽAJ

UVOD.....	1
1. UČENJE I OBRAZOVANJE.....	2
1.1. Pojam učenja i obrazovanja.....	2
1.2. Vrste učenja i obrazovanja	4
1.2.1. Formalno obrazovanje	5
1.2.2. Neformalno obrazovanje.....	6
1.2.3. Informalno učenje	9
2. UČENJE I POUČAVANJE STRANOG JEZIKA	12
2.1. Osobitosti učenja stranog jezika kroz život.....	13
2.2. Neformalno i informalno učenje i poučavanje stranog jezika.....	15
2.2.1. Osobitosti poučavanja stranih jezika u neformalnim okruženjima.....	17
2.3. Škole stranih jezika	20
2.3.1. Primjer dobre prakse – Helen Doron Early English	21
2.4. Erasmus+ progami kao informalni način učenja stranih jezika	23
3. INTERNET KAO INFORMALNO SREDSTVO UČENJA STRANIH JEZIKA	25
3.1. Internet platforme i aplikacije za učenje stranih jezika.....	25
3.1.1. YouTube	27
3.1.2. Facebook.....	28
3.1.3. Duolingo	29
3.1.4. Uloga crtanih filmova u učenju stranog jezika	31
3.1.5. Uloga igrica u učenju stranog jezika.....	32
4. ZAKLJUČAK.....	34
SAŽETAK	35
ABSTRACT.....	36
5. LITERATURA	37

UVOD

Svakodnevnim napretkom društva dolazi do nikad snažnijeg i bržeg porasta potrebe za usavršavanjem postojećih znanja i vještina. Formalno obrazovanje pokazuje se nedostatnim da bi pojedinci konkurirali na tržištu rada. Upravo zbog toga ljudi koriste neformalne i informalne načine i oblike učenja s ciljem usavršavanja u osobnom i profesionalnom smislu kako bi napredovali i time se unaprijedili u svim područjima života.

Kako bismo uspjeli u suvremenom društvu, bitno je posjedovati ključne kompetencije koje sve više izlaze iz formalnih okvira nastavnog procesa i koje nas čine konkurentnima na tržištu rada. U tom kontekstu jedna od kompetencija koja se sve više ističe kao bitna je poznavanje i korištenje stranih jezika.

Poznavanje stranih jezika pozitivno utječe na naše mjesto na tržištu rada, ali i na nas kao osobe. Učenje stranih jezika u suvremenom društvu uvelike je potpomognuto učenjem u raznim informalnim i neformalnim okruženjima.

Predmet ovog rada bit će analiziranje posebitosti učenja i poučavanja stranih jezika u kontekstu neformalnog obrazovanja i informalnog učenja. Pri tome, definirat će se sami pojmovi i vrste učenja i obrazovanja te temeljne razlike tih dvaju pojmova, što čini temelj prvog poglavlja rada.

S obzirom na to da se učenje stranih jezika odvija od najranije životne dobi i u raznim okruženjima, u drugom poglavlju analizirat će se posebitosti učenja stranih jezika kroz život te uloga učitelja u stjecanju jezičnih kompetencija.

U posljednjem, trećem poglavlju, fokus će biti na informalnom stjecanju jezičnih kompetencija putem interneta. Analizirat će se razne internet platforme, društvene mreže te aplikacije i njihovi utjecaji na razvoj jezičnih vještina.

1. UČENJE I OBRAZOVANJE

1.1. Pojam učenja i obrazovanja

U današnjem društvu iznimno je važno biti ukorak sa svim promjenama u svijetu učenja i obrazovanja. Naša sposobnost prihvaćanja i prilagođavanja tim promjenama ključ je naše aktivne uloge u društvu. Omerdić i Riđić (2015) ističu kako je potrebno brzo se prilagoditi, promijeniti dosadašnje načine učenja i rada te ići ukorak s vremenom na način da konstantno učimo i usvajamo nova znanja i vještine. Temeljna ljudska prava obuhvaćaju i pravo na obrazovanje i učenje. U suvremenom društvu to je postalo potreba. Sadašnje informacijsko društvo, društvo znanja, traži nove i drugačije pristupe učenju, načinu rada i postizanju uspjeha. Intenzivne promjene uvjetovane razvojem tehnologije mijenjaju naše živote u mnogo aspekata, počevši od obitelji i društva pa do radnih uvjeta. Upravo to je, prema Omerdić i Riđić (2015), naša zadaća - da spremno prihvatimo taj ubrzani napredak društva i razvijamo se u svakom pogledu.

Učimo u raznim okruženjima i kontekstima. Učenje se odvija svaki dan, na radnim mjestima i u školama kroz razne izazove i životne avanture. Odvija se i kada nešto pokušamo sagledati iz drugačije perspektive te dobijemo novi pogled na stvari i događaje (Temban, Tan i Said, 2021).

Kada razmišljamo o obrazovanju, zasigurno su nam svima prve asocijacije škola i fakultet. Te naše prve asocijacije elementi su formalnog obrazovanja, koje je postalo neizostavno u našem društvu. Ono je postalo temelj koji sa sobom nosi pozitivne konotacije, temelj koji gradi ljudske živote i karijere te određuje kvalitetu naših života.

Upravo to pokazuje i istraživanje provedeno 1998. godine, gdje su ispitanici pitani koje riječi ih asociraju na pojmove obrazovanja i učenja. Rezultati su pokazali da većina ispitanika pojam obrazovanja vezuje uz riječi poput: škola, kvalifikacije i ispiti; dok su pojam učenja povezivali s riječima poput: istraživanje, razmjena ideja, uživanje, TV, osobni razvoj i slično (Tight, 2002).

Iz toga se može zaključiti da je učenje širi pojam od obrazovanja pri čemu je sastavni dio obrazovanja ne samo poučavanje već i učenje. Obrazovanje se povezuje sa formalnim

poučavanjem i učenjem koje je planirano i strukturirano, a učenje obuhvaća sve aktivnosti koje potiču naš razvoj, u bilo kojem okruženju.

Komar (2008) naglašava prethodno istaknutu činjenicu kako je formalno obrazovanje prioritarno i nametnuto u društvu. Njegovo razmišljanje može se povezati onime od Petkovića (2019), koji bitnim smatra prilagodbu obrazovanja pojedincu te ističe kako to nije slučaj, već se pojedinac uklapa u sistem obrazovanja koji ne ispunjava osnovne potrebe za samoostvarenjem.

Vukasović (1995:46) obrazovanje definira kao „proces usvajanja znanja, umijeća i navika, što je osnova za izgrađivanje znanstvenog pogleda na svijet, za razvijanje spoznajnih snaga, za povezivanje znanja s praktičnom profesionalnom djelatnošću i za izgrađivanje sposobnosti za samoučenjem“. Nadalje, on naglašava kako obrazovanje treba stvoriti temelje za uspješno ostvarivanje radnih i životnih zadataka.

Interes za učenjem je u stalnom porastu te je, prema Rogersu (2014), najvažniji pokretač toga želja da se odmakne od formalnog obrazovanja za koje se smatra da je usmjereno na nastavnika i okrene prema pristupu koji je više usmjeren na učenika.

Upravo taj fokus na učenje, a ne na obrazovanje, doveo je do shvaćanja da umjesto postojanja samo jedne vrste učenja, učenje treba biti cjeloživotni cilj.

Cjeloživotno učenje Pastuović (2006:434) definira kao „sustav uvjeta za učenje tijekom čitavog života koje obuhvaća sve oblike formalnog i neformalnog učenja. Ono naglašava važnost motivacije za učenje i usredotočuje pozornost prema samousmjerenom učenju kojim osoba koja uči donosi odluke o izboru sadržaja i oblika učenja“. Ističe kako to podrazumijeva stjecanje svih vrsta znanja, sposobnosti, vještina, i kvalifikacija te osuvremenjivanje istih. Ta znanja obuhvaćaju sva znanja kroz sve faze života, počevši od vrtića pa sve do razdoblja nakon mirovine i do smrti. Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru (2021) ističe kako je cjeloživotno učenje svaki oblik učenja tijekom života čija je svrha stjecanje i unapređivanje kompetencija, bilo to za osobne, društvene ili profesionalne potrebe.

Veža (2019) cjeloživotno učenje smatra najboljim rješenjem da budemo ukorak s vremenom, bez obzira na našu životnu dob. Ističe kako se jedino osobnim ulaganjem i trudom možemo nositi s društvenim promjenama i brojnim znanstvenim, tehničkim i tehnološkim postignućima društva.

Nadalje, Veža (2019) cjeloživotno učenje karakterizira kao proces koji je otvoren, adaptivan i fleksibilan te naglašava kako ono treba postati dio društvenog sustava. Obrazovanje kao takvo više

ne predstavlja samo strogo određeno razdoblje u našim životima koje je određeno formalnim obrazovanjem. Obrazovanje predstavlja, odnosno trebalo bi predstavljati cjeloživotno učenje, jer je to jedini način da se razvijamo prema potrebama današnjeg društva (Veža, 2019).

1.2. Vrste učenja i obrazovanja

Mnogi učenje vide kao proces koji se odvija u strukturiranom sustavu namjernog učenja, no prethodno smo ustanovili da je učenje mnogo više od samog formalnog učenja. Učenje je cjeloživotni proces koji je, osim što se velikim dijelom odvija namjerno i planirano, nerijetko spontan, nesvjestan i prirodan.

Namjerno odnosno intencionalno učenje je ono učenje koje je isplanirano i organizirano te se suprotstavlja funkcionalnom učenju koje je spontano i neorganizirano. Škola je najbolji primjer pedagoški intencionalne ustanove čije su neke od glavnih zadaća pružanje kvalifikacija, osposobljavanje učenika za rad i integriranje učenika u društvo (Giesecke 1993).

Memorandum o cjeloživotnom učenju (2000) naglašava važnost osnovnog obrazovanja i temelja koje ono postavlja te kako ono treba kod pojedinca razviti pozitivan stav prema učenju. Osim toga ističe i važnost kontinuiranog aktivnog učenja tokom cijelog života. Upravo iz tog razloga ključnim se u ovom dokumentu ističe prilagođavanje sustava obrazovanja pojedincima.

Pastuović (2006) ističe da se oko 50% učenja odvija izvan škole; u djetinjstvu nas roditelji kroz odgoj poučavaju vrijednostima, stavovima i životnim navikama, dok se kasnije učenje odvija iskustvom.

Kada govorimo o cjeloživotnom obrazovanju, važno je spomenuti i kriterije prema kojima razlikujemo njegove oblike.

Stupanj namjernosti odnosi se na to odvija li se učenje namjerno ili nenamjerno, što je prvi od nekoliko kriterija. Također je bitna strukturiranost uvjeta u kojima se odvija samo učenje. To se odnosi na prostor u kojemu se odvija učenje, koriste li se udžbenici, kakve su kvalifikacije nastavnika, ali i kakve metode učenja i/ili poučavanja se koriste. Također, bitna je i sama funkcionalnost znanja i vještina stečenih kroz učenje, odnosno kako su oni primjenjivi. Posljednji kriterij je stupanj certificiranosti, dakle postoji li formalna potvrda tog znanja (Veža, 2019).

Cjeloživotno obrazovanje čine tri sastavnice: formalno obrazovanje, neformalno obrazovanje i informalno učenje.

Omerdić i Riđić (2015) ističu proces obrazovanja kao igru formalnih, neformalnih i informalnih načina učenja. Već smo istaknuli važnost formalnog obrazovanja te je činjenica da ono ima primat u društvu. Sada postupno tu ulogu preuzimaju neformalni i formalni oblici učenja. Uvijek će se formalno obrazovanje smatrati temeljnim i nužnim preduvjetom za kvalitetnu nadogradnju koja se može postići neformalnim i informalnim učenjima.

U memorandumu o cjeloživotnom obrazovanju (2000) istaknuto je kako je za kontinuitet obrazovanja iznimno važno blisko surađivanje sustava obrazovanja i usavršavanja, uključujući neformalne sustave obrazovanja.

Stečena svjedodžba ili diploma u današnjem društvu samo je preduvjet za neki posao u kojem se redovito moramo usavršavati. Upravo ta usavršavanja se događaju neformalnim i informalnim putem.

Iz svega navedenoga može se zaključiti da zasluge za cjeloviti razvoj individue ne mogu biti pripisane samo formalnom obrazovanju, već i neformalnom obrazovanju i informalnom učenju. Ono što nas u konačnici izgrađuje kao osobu jesu sve vrste učenja u međusobnoj interakciji, svaka u određenim mjerama, prilagođene nama kao pojedincu.

1.2.1. Formalno obrazovanje

Formalno obrazovanje je najviši organizirani oblik učenja. Ono je institucionalizirano, strukturirano i pri završetku formalnog obrazovanja dobivamo službeni certifikat, svjedodžbu odnosno diplomu koja predstavlja određeni stupanj i vrstu obrazovanja. Formalno obrazovanje temelji se na neposrednoj interakciji predavača i učenika te na praćenju i evaluaciji rada učenika. Iznimno bitna karakteristika formalnog obrazovanja je da je ono namjerno i potpuno svjesno. Formalno obrazovanje započinje u ranoj dobi, od 5-7 godina te obično traje do 20-ih godina života (Omerdić i Riđić, 2015).

Formalno obrazovanje Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru (2021, čl. 2) definira kao „organiziranu aktivnost ovlaštene pravne ili fizičke osobe koja se izvodi prema odobrenim

programima radi stjecanja i unapređivanja kompetencija za osobne, društvene i profesionalne potrebe, a dokazuje se svjedodžbom, diplomom ili drugom javnom ispravom koju izdaje ovlaštena pravna osoba“.

Memorandum o cjeloživotnom obrazovanju (2000) ističe činjenicu da je formalno obrazovanje do sada određivalo vođenje politike, načine stjecanja obrazovanja i usavršavanja te je utjecalo na stavove ljudi o tome što se smatra učenjem. Sada neformalno i informalno obrazovanje i učenje imaju sve bitniju ulogu u društvu.

Također, formalno obrazovanje definira činjenica da se ono provodi u različitim akreditiranim obrazovnim institucijama, poput osnovne i srednje škole te u programima strukovnog i visokog obrazovanja. Također obuhvaća obrazovanje odraslih. Formalno se obrazovanje temelji na programima odobrenim od resornog ministarstva ili nacionalne agencije nadležne za donošenje programa. Cilj formalnog obrazovanja je unapređivanje znanja, vještina i kompetencija kako za osobne, tako i za društvene i profesionalne potrebe. Jedna od bitnih značajki je ono strukturirano i vremenski i sadržajno (kurikulumom) (Veža, 2019).

1.2.2. Neformalno obrazovanje

Neformalno obrazovanje javlja se kao odgovor na potrebe za učenjem koje formalno obrazovanje nije u mogućnosti ispuniti.

Neformalno obrazovanje namijenjeno je svima, bez obzira na dob, te je potražnja u suvremenom i modernom društvu za neformalnim učenjem sve veća. Neformalno obrazovanje pojedincima uspješno pruža određene sposobnosti koje ga čine konkurentnijim na tržištu rada (Veža, 2019).

Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru (2021:čl. 2) neformalno obrazovanje definira kao “organiziranu aktivnost učenja čija je svrha stjecanje i unapređivanje kompetencija za osobne, društvene i profesionalne potrebe, a ne dokazuje se javnom ispravom“.

UNESCO (2009) na sličan način definira neformalno obrazovanje te ističe kako je ono učenje koje ne omogućava formalna ustanova za obrazovanje i obično ne dovodi do certifikata. Ono je strukturirano u smislu ciljeva učenja, vremena učenja ili podrške učenju te je intencionalno iz perspektive učenika.

Dakle, ono se odnosi na bilo koju organiziranu obrazovnu aktivnost koja se odvija izvan formalnog sustava obrazovanja, ali je ipak, kao i formalno, strukturirano - kako ciljevima učenja, tako i vremenski.

Ono može uključivati programe kao što su radionice, škole stranih jezika, strukovno osposobljavanje, osposobljavanje životnih vještina, programe opismenjavanja, tečajeve, seminare, konferencije, a mogu ga izvoditi obučeni učitelji ili voditelji. Može se provoditi u školama ili u određenim neškolskim organizacijama. Za razliku od formalnog obrazovanja, ne stječe se službena diploma, ali može se dobiti određena potvrda o uspješnom završetku određene vrste neformalnog obrazovanja (Omerdić i Ridić, 2015).

Kao glavni akteri za provođenje neformalnih programa obrazovanja u Hrvatskoj pokazale su se organizacije civilnoga društva, koje kroz različite aktivnosti organiziraju učenja neformalnog karaktera. Sve je više ustanova za obrazovanje koje provode raznolike obrazovne programe koji se mogu svrstati u cjeloživotno učenje. Neformalno se obrazovanje ostvaruje i pružanjem određenih usluga i time služi kao dopuna formalnom sustavu obrazovanja. Neformalno učenje prati potrebe pojedinca za učenjem i unapređenjem vještina i sposobnosti, konkretnih, ali i specifičnih. Samo okruženje u kojem se odvija neformalno učenje češće je ugodnije od onih u kojima se odvija formalno obrazovanje (Veža, 2019).

Možemo istaknuti dva glavna pristupa neformalnom učenju. S jedne strane formalno učenje u neformalnim okruženjima, a s druge strane neformalno učenje u formalnim okruženjima.

Formalno učenje u neformalnim okruženjima je primjerice učenje vožnje s instruktorom, privatni sati pjevanja, učenje u klubovima mladih, izviđači i slično.

Neformalno učenje u formalnim uvjetima obuhvaća aktivnosti poput izvannastavnih aktivnosti u organizaciji škole, primjerice zbor ili dramska skupina.

Za neke od navedenih i sličnih aktivnosti može se dobiti određena potvrda, primjerice za program usavršavanja stranog jezika ili programiranja, dok se za neke ne dobiva nikakva vrsta potvrde (Rogers, 2014, prema Garrick 1998 i Hager 2004).

Kao i formalno obrazovanje, neformalno je određeno standardima i pravilima određene ustanove, odnosno organizacije koja provodi obrazovanje. Osim jasno postavljenih ciljeva, interakcija predavač-učenik je uglavnom neposredna te, kao u formalnom obrazovanju, na određeni način se prati napredak učenika (Dervišević, 2022).

Veža (2019) ističe deset ključnih karakteristika neformalnog obrazovanja:

1. dobrovoljno sudjelovanje,
2. osobni i profesionalni razvoj,
3. učenje u grupi, s grupom, i od grupe,
4. program baziran na potrebama sudionika, ali i društva,
5. važnost procesa učenja,
6. obučeni i kvalificirani učitelji,
7. fleksibilnost (plan, program...),
8. utemeljenost na demokratskim vrijednostima (ljudska prava, participacija...),
9. podijeljenost odgovornosti za rezultate učenja između učitelja i grupe i
10. osnaživanje sudionika.

Za razliku od formalnog obrazovanja, neformalno se lakše i brže može prilagođavati pojedincu, odnosno njegovim interesima, mogućnostima i potrebama. Ono je složenije, raznovrsnije i fleksibilnije od formalnog obrazovanja. Sudionici neformalnog obrazovanja mogu izravnije sudjelovati u procesu učenja te utjecati na ono što se uči i kako se uči. Fokus je na samom procesu učenja te se uči sadržaj koji je prilagođen potrebama učenika.

Neformalni programi učenja su fleksibilniji po tome što se različitim grupama učenika (polaznika) može prilagoditi vrijeme i lokacija odvijanja tog učenja, , ali i metode i načini učenja i poučavanja koji su u skladu sa specifičnim potrebama učenika. Također, kroz interakciju predavač-učenik, u mnogo slučajeva dolazi do promjene samog sadržaja učenja na temelju želja i sposobnosti učenika i to na način da se programom moraju steći propisani ishodi učenja, ali se sadržaj, tempo i načini (metode) učenja i poučavanja lakše i brže mogu prilagoditi specifičnim interesima pojedinca i grupe. Drugim riječima, kontrola leži u osobi koja stječe to znanje (Rogers, 2014).

Ova vrsta obrazovanja obuhvaća ustanove koje su uglavnom financirane privatno i uključuje širok spektar aktivnosti i disciplina za učenje i poučavanje koje često ne spadaju u kurikulum na koji smo naviknuti. Dakako, učenje i poučavanje u ovakvim uvjetima može biti, i često jest, organizirano i „formalno“ (Sefton-Green, 2013).

Ono što je bitno je to da je ponuda takvih programa bogata i da omogućuje pojedincima usavršavanje. Također, one vrlo vjerojatno, ali i polako utječu i na mijenjanje načina poučavanja u ustanovama koje provode formalne programe u smislu individualizacije nastavnog procesa.

1.2.3. Informalno učenje

Kako je neformalno učenje šire od formalnog, tako je i informalno još šire od neformalnog. Ono što je jasna i najočitija karakteristika informalnog učenja koju nemaju prethodna dva učenja jest ta da je ono u većini slučajeva neplanirano.

Informalno učenje je definirano Zakonom o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru (2021: čl. 2) kao „neorganizirana aktivnost stjecanja kompetencija iz svakodnevnih iskustava te drugih utjecaja i izvora iz okoline za osobne, društvene i profesionalne potrebe“.

Informalno učimo kroz razne dnevne aktivnosti vezane za posao, obitelj ili slobodno vrijeme. Ni na koji način informalno učenje nije strukturirano; u većini slučajeva ne postoje ciljevi učenja, vrijeme učenja nije određeno te ne postoji podrška u procesu učenja. Ono također ne rezultira nikakvom potvrdom ili diplomom (Rogers, 2014; UNESCO, 2009).

Informalno učimo i kroz svoju obitelj, grupe prijatelja, religijske zajednice, sportove, kroz glazbu koju slušamo, videoigrice koje igramo, pa i preko vršnjaka zbog kojih mijenjamo stil odijevanja. Sve te sitnice koje prođu gotovo nezapaženo u našem danu sve su znanja koja informalno usvajamo (Rogers, 2014).

Veža (2019) ističe najčešće načine informalnog učenja. Neki od njih su i čitanje, promatranje, slušanje glazbe, korištenje tiskanih i elektroničkih medija, interneta, volontiranje i posjete stručnim sajmovima.

Također učimo i od naših roditelja i starijih osoba u našim životima. Tu spadaju svi oni koji nas poučavaju životnim vještinama koje su bitne za razne životne situacije, a koje su oni stekli iskustvom koje mi u tom trenutku nemamo. Zato se informalno učenje naziva i iskustvenim

učenjem (Kumar i Nanda, 2022).

Informalno učenje podrazumijeva učenje vlastitim tempom na način da pojedinac bira brzinu učenja i ono ovisi o osobnoj motivaciji. U tom smislu, i formalno i neformalno učenje podrazumijevaju postojanje kurikuluma jer imaju strukturu i plan, dok se informalno učenje ne stavlja u okvire tradicionalnih načina poučavanja i učenja (Sefton-Green, 2013).

Iako se može činiti kao jednostavan proces, informalno učenje to nije te upravo zato postoji nekoliko vrsta informalnog učenja. Primjerice, Rogers (2014) navodi tri vrste informalnog učenja.

Prva vrsta je samousmjeravajuće učenje. Mi svjesno planiramo i kontroliramo aktivnosti učenja, mjerimo naša postignuća i uspjeh na temelju naučenog. Ovaj proces je proces svjesnog učenja, zbog čega ga neki smatraju neformalnim učenjem, no uglavnom se smatra da se nalazi na granici između tih dvaju učenja.

Druga vrsta informalnog učenja prema Rogersu (2014) je slučajno učenje koje se događa dok obavljamo neke aktivnosti. Nismo svjesni da učimo, a fokus nam je na zadatku. Primjerice, ako učimo rukovati određenim programom na kompjutoru; u toj situaciji ne gradimo znanje kao „učenik“, već kao „radnik“. Ne vidimo to što radimo kao učenje, već kao rješavanje zadatka ili problema. Isto tako, ne mjerimo svoj uspjeh prema količini naučenog, nego prema tome koliko smo dobro savladali određeni zadatak. Bez obzira na to, u procesu smo mnogo toga naučili.

Posljednja vrsta informalnog učenja je nenamjerno učenje, neplanirano i gotovo uvijek nesvjesno. Ono se odnosi na svakodnevna iskustva kroz koja mnogo naučimo bez da smo svjesni procesa učenja.

U skladu s navedenim vrstama informalnog učenja spominju se i tri načina odvijanja informalnog učenja (Rogers, 2014):

Učimo nesvjesno kada dođemo u novu životnu fazu (adolescencija, student, roditeljstvo, mirovina itd.). Također, učimo kako nam se mijenja socio-kulturalni kontekst, primjerice inovacije u tehnologiji koje se događaju svakodnevno i samim time se učimo na nove značajke tehnologije. Posljednji su naši interesi, koji se mijenjaju kroz vrijeme i samim time učimo nove stvari, svjesno ali i slučajno (izloženost novim situacijama).

Sve u svemu, glavna razlika između neformalnog i informalnog učenja je stupanj strukture i intencionalnosti. Neformalno obrazovanje je više strukturirano i namjerno, sa specifičnim ciljevima učenja, dok je informalno učenje često spontanije i nestrukturirano, te nema specifične

ciljeve učenja.

Rezultati informalnoga učenja su znanja i vještine koje se stječu iskustvom, a ono proizlazi iz raznih životnih situacija, u društvu, na poslu, u obiteljskom okruženju te u naše slobodno vrijeme (Cergol Kovačević i Matijević, 2015) .

Među navedenim izvorima informalnog učenja ispitanici u istraživanju 2019. godine (Cai, 2019) istaknuli su akademske članke, radionice, učenje od kolega, internet zajednice za učenje i razgovori sa prijateljima. Istaknuli su kako im takvi informalni izvori znanja daju dodatnu hrabrost i motivaciju za daljnje unaprjeđivanje (Cai, 2019).

Europska unija prepoznala je vrijednost informalnog učenja. Postoji mnogo ljudi koji su stekli svoja znanja i vještine van okvira formalnog sustava obrazovanja te se i njima treba omogućiti da daju svoj doprinos društvu kako bi se ono razvijalo i napredovalo. Postoje testiranja koja rezultiraju potvrdama o znanjima koja su usvojena neformalnim i informalnim obrazovanjem (Proposal for a council recommendation on the validation of non-formal and informal learning, 2012). Provedena su i istraživanja gdje se ispitalo javno mišljenje i ispitanici su pozitivno reagirali na ideju o tome da se rezultati neformalnog i informalnog učenja validiraju (Cergol Kovačević i Matijević, 2015).

2. UČENJE I POUČAVANJE STRANOG JEZIKA

Učenje stranog jezika zahtijeva posebnu vještinu i više je od pamćenja novih izraza i riječi. Jezik se neprestano mijenja te učitelji jezika i osobe koje uče jezik moraju biti spremni na konstantno usavršavanje.

Jezik se smatra stranim jezikom ukoliko se uči većinom u učionici te se ne govori u društvu pojedinca koji uči jezik. Učenjem stranih jezika poboljšavamo međuljudsku interakciju, razumijevanje nečije kulture te stječemo lingvistička ali i socijalna znanja (Moeller i Catalano, 2015).

Jezik je sistem koji se sastoji od nekoliko razina: intonacije (prozodije), čisti zvuk (fonetika), zvučni sustav (fonologija), struktura riječi (morfologija), struktura rečenice (sintaksa) i značenje (semantika). Dakle, učenje jezika znači prijelaz s intonacije i zvukova stranog jezika na razinu značenja, što nije jednostavan zadatak i upravo zbog toga i učitelj i učenik moraju ulagati velike količine truda u proces učenja (Rokoszewska, 2003).

Yule (2022) ističe važnost razlikovanja usvajanja jezika i učenja jezika. Usvajanje se odnosi na prirodan razvoj jezičnih sposobnosti kroz korištenje jezika u raznim komunikacijskim situacijama. Učenje se s druge strane odnosi na svjestan proces akumuliranja znanja o specifičnostima određenog jezika, primjerice gramatike i vokabulara, što se najčešće odvija u formalnim okruženjima.

Kako učenje stranih jezika uistinu nije jednostavan proces ističe i istraživanje Yule (2022) kojim je dokazano kako su neke karakteristike jezika poput gramatike i vokabulara jednostavnije za usvojiti nego primjerice izgovor riječi. Zahtjevnosti usvajanja jezika također pridodaje i dob učenika. Ukoliko nismo bili u doticaju sa jezikom kojeg učimo u ključnoj dobi za usvajanje jezika, sve do puberteta, postane nam teško u potpunosti usvojiti neki strani jezik (Yule, 2022).

Za učenje jezika iznimno je važno dobro okruženje. Ono će uzet u obzir korisnikov stil učenja, njihov tempo učenja novog jezika te njihovo vrijeme (Liu i Zhang, 2012).

U ovom poglavlju fokus će biti na specifičnostima učenja i poučavanja stranih jezika u neformalnim i informalnim okruženjima.

2.1. Osobitosti učenja stranog jezika kroz život

Djeca u cijelom svijetu u svojim domovima informalno uče, na razne načine. Uče kroz razgovore s roditeljima, promatranjem svijeta oko sebe, putem medija i sudjelovanjem u raznim aktivnostima. Ono što je jedan univerzalan primjer takvog učenja je upravo učenje materinjeg jezika. Djeca ne nauče materinji jezik formalnim putem, već informalnim, kroz aktivno promatranje i sudjelovanje dok su uronjena u jezik ljudi oko sebe. Učenje jezika u prirodnim okruženjima je iznimno djelotvorno i zasigurno spada u informalan oblik učenja. Djecu se ne uči jezik „didaktički“, intencionalno – to je proces koji se događa spontano i prirodno, u društvenim okruženjima (Callanan, Cervantes i Loomis, 2011).

Drugi način učenja je već prethodno definirano intencionalno odnosno namjerno učenje koje se uglavnom odvija formalnim putem.

U skladu s tim, Kralj (2022) ističe kako je važno neprestano usavršavanje odgojitelja i nastavnika koji poučavaju djecu stranim jezicima jer su oni ti koji s djecom ostvaruju važne dugoročne ciljeve pri usvajanju nekog jezika. Kao najbitniji dugoročni cilj ističe razvijanje osjećaja za jezik. Tu je ključna uloga učitelja, odnosno osobe koja poučava dijete, tkogod to bio. Najbitnije je da dijete stvori pozitivan stav prema nekom jeziku, a djeca najbolje uče spontano, kroz mimike i geste. U razdoblju do desete godine prevladava učenje imitacijom, pogotovo pri govoru i izgovoru. Djeca iz čiste radosti slušanja stvaraju glasove i oponašaju ritmove, naglasak i intonacije.

Ono što je iznimno važno kod ranog učenja stranog jezika je činjenica da će djeci biti puno lakše u višim razredima kada je i komunikacija dio očekivanih ishoda učenja. Oni su već usvojili intonaciju, ritam i naglaske u ranoj dobi i to im iznimno olakšava daljnje učenje (Kralj, 2022).

Prema Kurikulumu nastavnog predmeta engleski jezik za osnovne škole i gimnazije (2019), učenje stranoga jezika „potiče sustavan način razvijanja kreativnoga i kritičkoga mišljenja te jača intelektualni kapacitet pojedinca.“ Nadalje, u istom se Kurikulumu naglašava povoljnost utjecanja engleskog jezika na učenikovu sliku o sebi, na donošenje odgovornih odluka te stvaranje preduvjeta za nastavak obrazovanja i profesionalno usmjerenje. To se, naravno, može reći za bilo koji strani jezik.

Cjeloviti opći razvoj djeteta dugoročni je cilj koji se odnosi na činjenicu da rano učenje stranog jezika donosi dobrobiti u svakom aspektu djetetovog života. Počevši od intelektualnog razvoja pa sve do socijalnog i emocionalnog, rano učenje stranog jezika pozitivno utječe na integrirani razvoj osobe. Učenje se mora odvijati spontano - kroz oponašanje prijatelja, roditelja, likova iz crtanih filmova. Na taj način djeca aktivno sudjeluju u učenju bez da su toga svjesni. Dijete u tom trenu sudjeluje u učenju iz zabave te uživa, zbog čega je iznimno važna raznolikost pri motiviranju djece na učenje stranog jezika. Jezici se uvelike razlikuju od drugih predmeta zbog svoje društvenosti te time imaju i svoje specifičnosti pri učenju. Osim što se stječu kompetencije u područjima jezičnih vještina, pri učenju bio kojeg jezika naša slika o sebi se mijenja. Usvajamo nove obrasce ponašanja, kulturne ali i društvene (Kralj, 2022).

Kroz Nacionalni kurikulum ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (2015) ističe se osam temeljnih kompetencija za cjeloživotno učenje, među kojima je i komuniciranje na stranim jezicima. Naglašena je važnost da dijete uči strani jezik u okruženju koje ga potiče na učenje kroz igru i druge aktivnosti koje su za dijete svrhovite. S obzirom na to da djeca ne uče jezike klasičnim metodičkim postupcima, jezik treba biti prožet kroz svakodnevne inetraktivne aktivnosti odgoja i obrazovanja i kroz razne životne situacije (Jasika Cvek, 2016).

U konceptu cjeloživotnog obrazovanja naglašava se učenje kao proces koji nema kraja, koji traje cijeli život. Osim iznimne važnosti učenja u ranoj dobi, iznimno je važno i obrazovanje odraslih osoba. Cjeloživotno učenje proširuje koncept učenja i poučavanja utemeljen na sustavu obrazovanja koji se temelji na formalnom obrazovanju kao izvoru znanja koje je dostupno do određene životne dobi. Cjeloživotno učenje ne staje na adolescenciji ili ranoj odrasloj dobi, već ono zahtjeva dostupnost znanja svima, bez obzira na dob (Tight, 2002).

Obrazovanje odraslih je, prema Zakonu o obrazovanju odraslih (2021), usmjereno prema „stjecanju i razvoju ključnih kompetencija u sklopu cjeloživotnog učenja pojedinca te usvajanju znanja i vještina potrebnih za stjecanje skupova ishoda učenja ili kvalifikacije“.

Prema Petkoviću (2019) ono obuhvaća proces učenja odraslih u cjelini te su neki od ciljeva učenja odraslih i osposobljavanje za daljnje zaposlenje te stjecanje i produbljivanje stručnih znanja, vještina i kompetencija.

Već je spomenuto kako zahtjevnost usvajanja stranog jezika raste s godinama te naše mogućnosti potpunog usvajanja nekog jezika opadaju. To naravno ne osporava činjenicu da mnoštvo ljudi u

kasnijoj dobi nauči pričati neki strani jezik.

Osim ustanova za obrazovanje odraslih koje pružaju programe učenja stranih jezika, postoje i drugi načini za učenje.

Milat (2005) nabroja nekoliko oblika učenja odraslih, među kojima su i: seminari, tečajevi, ciklusi predavanja, diskusijske večeri, debatni klubovi, učenje na daljinu te samostalno učenje.

Treba uzeti u obzir da prvenstvena namjena navedenih vrsta učenja ne treba biti učenje stranih jezika, ali mogu biti korisne ukoliko se odvijaju na stranom jeziku koji se uči. Primjerice, sudjelovanje na seminaru iz područja svoje struke u stranoj državi može usput i obogatiti naše jezične kompetencije određenog stranog jezika.

Bitno je spomenuti i starije osobe koji se okreću obrazovanju kako bi kvalitetno ispunili slobodno vrijeme (Špan, 2017). Za razliku od osoba mlađe životne dobi koje motivira želja za napredovanjem u struci ili bolja plaća, starije osobe uče jer su istinski zainteresirane za nešto. Njihove potrebe i želje variraju, ali neke od najčešćih su potrebe za pripadanje, izražavanje (odnosno uključivanje u različite aktivnosti), pridonosnje i utjecanje (davanje doprinosa društvu) te potreba za transcendentnim (težnja za osjećajem ispunjenosti).

Obrazovne potrebe starijih mogle bi se kvalitetno ostvariti putem Sveučilišta za treću životnu dob, koji, prema Špan (2017), imaju raznolik izbor obrazovnih sadržaja.

2.2. Neformalno i informalno učenje i poučavanje stranog jezika

Neformalno i informalno učenje stranih jezika sve je više zastupljeno zbog činjenice da ljudi žele naučiti kvalitetno komunicirati na ciljanom jeziku, a ne samo „učiti o jeziku“ u formalnim okruženjima (Isbell, 2018).

Učenje stranog jezika u kontekstu neformalnog obrazovanja i informalnog učenja može biti vrlo učinkovit i zanimljiv način stjecanja jezičnih vještina. Ono što je bitno je postaviti jasne ciljeve i pratiti vlastiti napredak. Treba ostati motiviran i discipliniran te tražiti prilike za unapređenje svojih jezičnih vještina, posebice kroz razne životne situacije.

U formalnim okruženjima, strani jezik se uči nekoliko puta tjedno. Učenici su, dakle, izloženi stranim jezicima onoliko koliko to propisuje kurikulum. S naglaskom na engleski jezik, djeca su

u svakodnevnom okruženju mnogo više izložena stranim jezicima nego što su u formalnom okruženju. Dokazan je pozitivan utjecaj izloženosti stranim jezicima u svakodnevnoj okolini na nenamjerno učenje odnosno usvajanje stranog jezika. Ističe se i činjenica da se taj proces nenamjernog usvajanja stranog jezika javlja i kod osoba koje nemaju prethodno formalno iskustvo učenja jezika kojem su izloženi (Cergol Kovačević i Matijević, 2015).

Kao što je već navedeno, informalno učenje odnosi se na učenje koje se odvija izvan formalnih obrazovnih okruženja, kao što je kroz samostalno učenje, interakciju s drugima i praktično iskustvo. U kontekstu učenja stranih jezika, informalno učenje se odvija kroz mnogo oblika. Neke od njih ističe Gonulal (2019):

Razmjena razgovora: Pronalaženje jezičnog partnera koji govori ciljni jezik može biti odličan način za vježbanje vještina govora i slušanja u prirodnijem okruženju.

Iskustva doživljavanja: Uranjanje u okruženje stranog jezika može pružiti vrijednu izloženost jeziku i kulturi, poput putovanja i života u inozemstvu.

Aplikacije i platforme za učenje jezika: Postoji mnoštvo aplikacija i platformi za učenje jezika dostupnih na mreži koji se mogu koristiti za samostalno učenje i praksu.

Društveni mediji i online zajednice: Platforme društvenih medija i online zajednice mogu pružiti priliku učenicima jezika da se povežu s drugim govornicima ciljanog jezika i uključe se u jezičnu razmjenu, praksu i raspravu.

Informalno učenje može biti personaliziraniji i fleksibilniji pristup učenju jezika, u smislu da dopušta učenicima da svoje iskustvo učenja prilagode svojim individualnim potrebama i interesima. Međutim, važno je napomenuti da informalno učenje ne bi trebalo biti zamjena za formalne načine učenja jezika, kao što je klasična nastava u učionici ili strukturirani tečajevi jezika, već njihova nadopuna.

Kada govorimo o neformalnom učenju stranih jezika, osobe ne samo da mogu povećati svoje znanje drugog jezika u neformalnim okruženjima, već to mogu učiniti jednako dobro ili bolje od učenika koji su proveli usporedivu količinu vremena u formalnim situacijama (Krashen, 1979).

Neformalno učenje stranih jezika podrazumijeva sve načine učenja koji pojedincima omogućavaju postizanje određenih jezičnih kompetencija izvan školskih institucija i formalnog obrazovanja. (Brodarić Šegvić, 2019).

Učinkovita i zanimljiva okolina učenja jezika su virtualne zajednice. Barab (2003) ističe kako se virtualne zajednice za učenje jezika odnose se na online platforme ili prostore gdje se okupljaju pojedinci sa zajedničkim interesom učenja određenog jezika. Oni putem virtualne zajednice komuniciraju, vježbaju i podržavaju jedni druge u učenju jezika.

U virtualne zajednice ubrajamo aplikacije za učenje jezika, društvene mreže, blogove, grupe na aplikacijama za brzu izmjenu poruka (primjerice Telegram) te razne forume i internetske stranice. Njih možemo svrstati u neformalno i informalno učenje, ovisno o kontekstu u kojem se odvijaju. S jedne strane, učenici imaju slobodu istraživati i učiti vlastitim tempom na informalan način, primjerice kroz komunikaciju s drugima i sudjelovanje u razgovorima i to sve bez praćenja strukturiranog kurikuluma ili formalnih uputa. S druge strane, također se mogu koristiti organiziranim aktivnostima poput rasprava, raznih izazova i aktivnosti te materijalima koji imaju specifičan cilj učenja. Kombinacija informalnog i neformalnog učenja u virtualnim zajednicama pruža učenicima fleksibilno i dinamično okruženje za učenje koje potiče usvajanje i razvoj jezika (Liu i Zhang, 2012).

Kod ljudi kojima sporije ide učenje stranog jezika, virtualne zajednice mogu olakšati i ubrzati proces učenja jezika. Virtualne zajednice su područje tehnologije koje iznimno brzo napreduje te se svakodnevno uvećava broj jezika dostupnih za učenje, uključujući i one manje poznate jezike. Na zabavan i interaktivan način se učenike uvodi u svakodnevne razgovorne fraze i neke osnovne riječi potrebne za svakodnevno snalaženje. Nakon nekog perioda korištenja virtualnih zajednica osobe bi trebale biti sposobne uspostaviti komunikaciju s govornicima ciljanog jezika. Virtualne zajednice nude mogućnost napredovanja na više razine znanja jezika kroz sve kompleksnije lekcije (Liu i Zhang, 2012).

2.2.1. Osobitosti poučavanja stranih jezika u neformalnim okruženjima

Poučavanje stranih jezika odnosi se na skup aktivnosti učitelja i učenika koje imaju za cilj ostvarenje univerzalnih, obrazovnih i razvojnih ciljeva u učenju nekog stranog jezika (Kushbakova

i Ruzimurodova, 2020).

Poučavanje stranih jezika u neformalnim okruženjima zahtijeva odmak od tradicionalnog formalnog načina poučavanja u učionici.

Učitelji koji poučavaju u neformalnim okruženjima imaju posebne uloge i odgovornosti. Njihova primarna uloga je biti mentor, odnosno pomagač pri učenju (Tran i King, 2011).

Kvaliteta procesa učenja uvelike ovisi o jezičnim i metodičkim kompetencijama učitelja. Jako bitan uvjet za uspjeh ovakvog učenja jest profesionalnost učitelja. Zbog toga se ističe važnost osposobljavanja učitelja za ovakve vrste obrazovanja (Onishchuk, Ikonnikova, Antonenko i sur., 2020).

U školama, učiteljeva uloga se svodi na odgovornost da učenici polože ispite u formalnim oblicima te steknu ishode učenja propisane kurikulumom. Upravo zbog toga dolazi do manjka interaktivnosti, što je ključno za savladavanje nekog jezika (Sampurna, Kukulska-Hulme i Stickler, 2018).

S druge strane, u neformalnim okruženjima, zbog fleksibilnosti i manjka formalnosti, proces učenja je interaktivan i prilagođen pojedincu. Samim time i učitelj ima drugačiju ulogu.

Imajući na umu da je neformalno okruženje potpuno drugačije okruženje za učenje i poučavanje od onog formalnog, može se zaključiti da postoji nekoliko faktora na koje učitelj treba pripaziti (Tran i King, 2011).

Jako je bitno da se sam proces učenja učini zabavnim i interaktivnim. To može biti kroz različite aktivnosti, igre i pjesme koje pomažu u stjecanju jezičnih vještina.

Učenici uvelike uče jezike da bi im bili od koristi u životu, zato se treba fokusirati na praktične vještine korištenja jezika. Primjerice, vještine komuniciranja i razgovora za razliku od onih formalnijih, primjerice gramatike.

S obzirom na neformalnost, učenici očekuju i mogućnost prilagođavanja učenja prema vlastitim željama i potrebama. Učitelji bi trebali prilagoditi svoje pristupe poučavanju prema potrebama svakog pojedinca te pružati dodatnu pomoć onima kojima je to potrebno ili učiniti proces zahtjevnijim za one koji su napredniji. Iznimno je bitno stvoriti poticajno okruženje u kojem se svi osjećaju sigurno i samim time im nije neugodno pitati pitanja i pogriješiti. Potrebno je ohrabrivati učenike da riskiraju i vježbaju bez straha i osuđivanja.

Poučavanje u neformalnim okruženjima zahtijeva fleksibilnost, kreativnost i sposobnost prilagođavanja potrebama za učenje raznolike grupe pojedinaca. Interaktivnošću i praktičnim

metodama poučavanja te fokusiranjem na individualne potrebe i stvaranjem pozitivnog ozračja, učitelji pomažu u ostvarivanju ciljeva učenja (Celce-Murcia, 1991).

Također treba biti upoznat s time postoje li neke zapreke u poučavanju i koje su. Primjerice, vrijeme (koliko sati i dana tjedno učenici imaju na raspolaganju), veličina razreda te prostorni uvjeti kao što su primjerice veličina učionice, informatička opremljenost učionice i slično (Celce-Murcia, 1991).

Uzimajući sve navedeno u obzir, učitelj može pronaći korisne tehnike i metode poučavanja i prilagoditi ih pojedincima.

Zanimljiv pristup koji bi bio koristan u neformalnim jezičnim okruženjima je poučavanje temeljeno na istraživanju. Takva vrsta učenja fokusira se na pružanju neposrednih iskustava s predmetom učenja i na taj način potiče učenike na razvijanje novih obrazaca znanja koji su bolje prilagođeni iskustvima. Srž ovakve pedagoške prakse su praktične aktivnosti i aktivna rasprava. Učenici stupaju u interakciju s drugima u pokušaju razumijevanja predmeta učenja. Socijalna interakcija u grupama daje poticaj različitim perspektivama za razmišljanje. Uloga učitelja je da pruži takva iskustva i potiče na refleksiju (Gerber, Cavallo i Edmund, 2010).

Ovakvo učenje bi bilo korisno upotrijebiti pri učenju nekih pojmova u jeziku koji su učenicima manje zanimljivi, primjerice sadržaji iz gramatike. Gerber i sur. (2010) ističu primjer u učenja stranog jezika na način da učenje započinje istraživanjem zadane teme te skupljanjem informacija o istoj. Učenici se samostalno trude pronaći kvalitetne informacije da bi razumjeli zadani pojam. U sljedećem koraku učitelj vodi učenike prema sakupljanju i prikazivanju pronađenih informacija. Kroz razgovor, učenici predstavljaju svoje viđenje zadane teme. Nakon što su učenici stekli uvid u zadanu temu, učitelj može dodatno objasniti ključne terminologije i bilo što važno vezano uz gradivo koje se uči. Posljednji korak je korištenje tog znanja u praktičnim situacijama i različitim kontekstima. To može biti kroz razne igrice, platforme za učenje, čitanja, rasprave te kroz izlete gdje bi učenici mogli koristiti neki jezični fenomen u pravoj životnoj situaciji. Kroz ovakav ciklus učenja, učitelj je facilitator procesa učenja, potiče učenike na istraživanje i raspravu i na taj način oni kroz interakciju s vršnjacima i učiteljem stječu jezične vještine (Gerber i sur., 2010).

Iznimno je važno da se učitelji kontinuirano usavršavaju i rade na osobnom napretku. To može biti kroz sudjelovanje u raznim tečajevima i usavršavanjima, kroz komunikaciju sa sustručnjacima, samoučenje i učenje na radnom mjestu. Ono što je najbitnije je da učitelj svoju ulogu ispunjava s

entuzijazmom i na taj način postavlja dobar primjer učenicima (Cai, 2019).

2.3. Škole stranih jezika

Neformalno obrazovanje ima mnogo oblika, međutim najčešći i najprisutniji oblik neformalnog učenja stranih jezika su škole stranih jezika. Sve više ljudi odlučuje se na učenje novog jezika kako bi proširili svoje mogućnosti pri zaposlenju.

Škole stranih jezika su vrsta odgojno-obrazovnih ustanova koje nude razne programe učenja brojnih stranih jezika na različite načine, ali u kontekstu aktivnosti slobodnog vremena. Nekim školama stranih jezika programi učenja stranog jezika nisu jedina djelatnost, ali u većini slučajeva im je to primarna djelatnost. Upravo zbog velike potražnje u posljednje vrijeme, škole sve više proširuju svoju ponudu i načine rada (Mesec, 2018).

Glavni razlog pohađanja škole stranih jezika je motiviranost, bilo to zbog osobne želje za učenjem ili zbog konkurentnosti na tržištu rada. Uloga učitelja je da zadrži tu motiviranost i razvija je, na obostrano zadovoljstvo. Učenje stranog jezika u školi jezika može pružiti mnoge prednosti. Škole jezika nude strukturiran i sustavan pristup učenju jezika, s obučenim i iskusnim učiteljima koji mogu voditi učenike kroz proces učenja jezika (Mesec, 2018).

Koliko je važna uloga učitelja za ostvarenje kvalitetnog procesa učenja u školama stranih jezika i u kojoj mjeri su razvijene njihove ključne kompetencije pokazuje i istraživanje iz 2019. godine provedeno u Srbiji (Krželj i Polovina, 2019). Pri analizi rezultata istraživanja, zaključilo se da nastavnici stranih jezika shvaćaju koliko su njihove ključne kompetencije i daljnji razvoj važni za daljnje školovanje i profesionalni rad učenika. Isto tako, velika većina njih vrlo predano u nastavi stranog jezika koristi nastavne strategije i tehnike za koje smatraju da maksimalno koriste učenicima. Nadalje, veliki postotak nastavnika dodatno razvija osobne vještine i kompetencije putem stručnih usavršavanja ili samostalnim učenjem, što nam govori da su svjesni važnosti njihove uloge i cjeloživotnog učenja (Krželj i Polovina, 2019).

Škole stranih jezika imaju strukturiran i sveobuhvatan kurikulum. One nude niz jezičnih programa koji su osmišljeni da zadovolje potrebe učenika na različitim razinama. Ovi programi obično slijede strukturiran i sveobuhvatan kurikulum koji obuhvaća sve aspekte učenja jezika - gramatiku, vokabular, slušanje, govor, čitanje i pisanje.

Nadalje, škole stranih jezika pružaju mogućnosti sudjelovanja u programima razmjene jezika, omogućujući tako učenicima da vježbaju svoje jezične vještine s izvornim govornicima ciljanog jezika. Oni također mogu ponuditi programe kulturne razmjene, dajući učenicima priliku da nauče o različitim kulturama i običajima. Osim toga, škole stranih jezika nude i pripreme za ispite znanja jezika. Tako pomažu učenicima da se pripreme za ispite i postignu rezultate koji su im potrebni za upis na sveučilišta ili za mogućnosti zapošljavanja. (Mesec, 2018).

Arras (2009) ističe kako težište svake nastave stranog jezika orijentirane na kompetencije trebaju biti vještine rješavanja konkretnih jezičnih i interkulturalnih zadataka i situacija.

Učenje stranog jezika u školi jezika može učenicima pružiti sveobuhvatno i podupiruće iskustvo učenja jezika. Uz pomoć iskusnih učitelja te strukturiranih tečajeva jezika, učenici mogu razviti svoje jezične vještine i postići svoje ciljeve učenja jezika.

2.3.1. *Primjer dobre prakse – Helen Doron Early English*

Prethodno smo zaključili kako su škole stranih jezika sve češći izbor za učenje stranih jezika u bilo kojoj životnoj dobi. S obzirom na razinu izloženosti engleskom jeziku, koji je *lingua franca* današnjeg društva, roditelji sve više svoju djecu upisuju na programe učenja engleskog jezika. Pored klasičnih škola stranih jezika, metoda koja se ističe svojim inovativnim pristupom i dobrom praksom, s fokusom na učenje kroz igru je metoda *Helen Doron Early English*.

Helen Doron Early English (HDEE) metoda je jedan od najnovijih pristupa učenja jezika i usmjerena je na djecu od 1 do 14 godina. Temelji se na humanističkom pristupu, usmjerena je na učenika i potiče kognitivni, emocionalni i fizički razvoj (Rokoszevska, 2003).

Vukasović (1995) ističe brigu o pojedincu, prijateljstvo, solidarnost, povjerenje i međusobno

uvažavanje kao glavne karakteristike humanizma. Upravo tim vrijednostima teži Helen Doron metoda učenja.

Helen Doron studirala je lingvistiku i francuski na Sveučilištu Reading u Engleskoj i predavala engleski na Sveučilištu Poitiers u Francuskoj. Svoju je metodu razvila promatrajući svoju djecu kako uče hebrejski kao drugi jezik i podučavajući engleski izraelskoj djeci. Helen Doron razvila je ovu metodu podučavanja engleskog jezika za djecu koja se bazira na istom principu na koji djeca uče svoj materinji jezik i time djeci pruža kvalitetno obrazovanje koje stimulira mozak. (Izvor: <https://helendoron.com/method/>)

Metoda Helen Doron potiče holističko, personalizirano i iskustveno učenje. Smatra se važnim ne samo intelektualni, već i emocionalni i fizički razvoj učenika. Učenje jezika u ovim školama vješto je povezano kroz glazbu, umjetničke sposobnosti i fizičko kretanje. Nadalje, kurikulum je usklađen s potrebama djece te se temelji na načelu učenja kroz rad i aktivaciju svih osjetila. Metoda stvara okruženje prilagođeno učenicima na razne inovativne načine. Neki od primjera su: učenje u obliku igre na tepihu, obraćanje učeniku pozitivnim, a ne negativnim rečenicama, pravo da dijete odbije govoriti, prisutnost roditelja u razredu u slučaju mlađe djece, neformalne provjere usvojenosti jezika te pomoć od strane učitelja u svakom trenutku. Djeca su pohvaljena za svaki pokušaj govora, što im daje osjećaj uspjeha i dodatno ih motivira. Uspjeh je osnova za djetetovu visoku motivaciju, visoko samopoštovanje, visoku sposobnost učenja i odsustvo anksioznosti. Ova metoda slijedi prirodni redoslijed jezičnih vještina. Djeca prvo slušaju, zatim govore, a u kasnijim fazama čitaju i pišu. Zanimljiv i bitan detalj je taj da djeca govore kada su spremna, nisu prisiljena ni na što (Rokoszewska, 2003).

Uloga učitelja u HDEE može se opisati kao uloga voditelja. Učitelj ima dvije glavne funkcije. Prvo, pokazati učenicima značenje onoga što su čuli na vrpcama, i drugo, potaknuti ih da govore. Svaki sat počinje pitanjem jesu li djeca slušala kasetu zadanu na prethodnom satu. Značenje poslušanog se pokazuje izravno kroz kontekst i situaciju, za razliku od klasičnog prijevoda. Vrlo važno načelo je učenje kroz rad, npr. kada djeca nauče rečenicu poput „Ja spavam.“, pretvaraju se da idu spavati, kada nauče da mogu osjetiti čokoladu, stvarno je okuse, i slično (Rokoszewska, 2003).

Za uvježbavanje novog vokabulara koriste se aktivnosti ponavljanja, bojanja i odgovaranja na pitanja te razne igre koje uključuju vokabular. Između sjedećih aktivnosti učitelji koriste i metode

fizičke aktivnosti. Primjerice, djeca uvježbavaju glagole kroz pokrete (skakanje, trčanje, pljeskanje, plesanje...). Veća je vjerojatnost da će djeca paziti i da im neće biti dosadno ako se nastava odvija ovako dinamično (Jurman, 2017).

Ova metoda učenja, kao i svaka druga, ima i svoje nedostatke. Ono što stručnjaci ističu kao glavni nedostatak je činjenica da jezični ciljevi nisu toliko jasni. Iako su ishodi učenja određeni za svaki dio programa, pa čak i pojedine cjeline, učenici se ni na koji formalni način ne testiraju. To znači da će dijete položiti program čak i ako neke jezične aspekte nije savladalo (Yule, 2022).

Bitno je istaknuti kako su iskustva roditelja i djece većinom pozitivna. Primjerice, prema istraživanju Jurman (2017), 84% roditelja koji su sudjelovali u istraživanju rekli su kako bi preporučili ovu školu drugim roditeljima. 72% sudionika se složilo da Helen Doron metoda razvija i druge vještine uz učenje jezika, kao što su gruba ili fina motorika, emocionalni razvoj, logika i slično. Također smatraju da je ova metoda vrlo učinkovita u poučavanju govora i slušanja s razumijevanjem te kao nedostatak ističu manjak učenja gramatike i čitanja.

Pored širokog izbora tečajeva i škola stranih jezika, Helen Doron metoda pokazala se kao iznimno učinkovita u poučavanju djece. Roditelji su prepoznali važnost upoznavanja svoje djece s engleskim jezikom i prije početka formalnog obrazovanja, a ova metoda je zabavan i prirodan način za približavanje jezika djeci svih uzrasta.

2.4. Erasmus+ programi kao informalni način učenja stranih jezika

Postoji mnogo načina neformalnog i informalnog usvajanja stranih jezika, a jedan od njih su i Erasmus+ projekti. Erasmus+ projekti popularan su način za studente na europskim sveučilištima da studiraju u inozemstvu i usvajaju novi strani jezik ili usavršavaju onaj koji su već ranije učili. Erasmus je program Europske unije koji osigurava financiranje mobilnosti studenata unutar Europe. Program omogućuje studentima da provedu semestar ili akademsku godinu studirajući na partnerskom sveučilištu u drugoj zemlji. Da bi sudjelovali u Erasmus projektu, studenti obično moraju biti upisani na sveučilište koje je član Erasmus mreže. Studenti se zatim mogu prijaviti za financiranje za podupiranje svog iskustva studiranja u inozemstvu, koje može pokriti troškove

poput školarine, smještaja i putovanja.

Jedna od glavnih prednosti sudjelovanja u Erasmus projektu je prilika da se uroni u strani jezik i kulturu. To može biti osobito učinkovito za učenje jezika, budući da studentima pruža priliku vježbati svoje jezične vještine u stvarnim situacijama. Kroz svoja iskustva u inozemstvu, studenti mogu razviti interkulturalne kompetencije koje im mogu biti dragocjene u osobnom i profesionalnom životu (Fidan i Karatepe, 2021).

Erasmus programi promiču profesionalnu suradnju, razvoj kvalitete, natjecanje u znanju među sveučilištima te potiče interakcije između građana različitih zemalja članica (Gülbin, 2013).

Fidan i Karatepe (2021) ističu pozitivne učinke Erasmus projekata na učenje stranih jezika. U njihovom istraživanju 91% ispitanika je izjavilo kako im je sudjelovanje na Erasmus projektu poboljšalo jezične vještine. Osim toga, ističu i pozitivan utjecaj na profesionalne, socijalne i komunikacijske vještine te bolje razumijevanje drugih kultura.

U skladu s prethodnim istraživanjem, rezultati istraživanja Vicente i Aguaded iz 2011. godine potvrđuju isto. Ističe se činjenica da je najviše porasla sposobnost usmene interakcije mladih osoba. Sudionici su u tom istraživanju istaknuli kako su se prije sudjelovanja u Erasmus programu osjećali nedovoljno kompetentno za komuniciranje sa izvornim govornicima. Nakon razmjene ističu porast samopouzdanja i sposobnost razmišljanja i razgovora na određenom stranom jeziku (Vicente i Aguaded, 2011).

Nije rijetkost da se prilikom učenja stranih jezika nedovoljno posveti samoj funkcionalnosti nekog jezika. Mnogo učenika zna ogromnu količinu vokabulara i gramatike određenog jezika, a njihove sposobnosti korištenja istog u stvarnim situacijama su male ili nepostojeće. Ono što se ističe kao najbitniji utjecaj ovakvih projekata je to što omogućavaju korištenje jezika u stvarnim kontekstima, promiču svijest o jezicima i kulturama i pružaju jedinstveno iskustvo doživljavanja običaja i navika neke kulture (Sun, 2013).

3. INTERNET KAO INFORMALNO SREDSTVO UČENJA STRANIH JEZIKA

Ljudi konstantno traže izvore informacija, bilo to za rješavanje problema na poslu, u školi ili iz čiste znatiželje. Da bi pronašli i dijelili adekvatne informacije, ljudi iskorištavaju digitalnu tehnologiju (Dabbagh i Kitsantas, 2011).

Brodarić Šegvić (2019) i Kramsch (2014) na sličan način govore o medijima. Smatraju ih neizostavnim dijelom naše svakodnevice te naglašavaju kako je doticaj s njima neizbježan. Svakodnevna upotreba interneta i društvenih mreža postala je norma modernog društva. Samim time, jezični sadržaji tih medija utječu na jezični razvoj osobe.

Svakodnevno rastu količine informacija koje su nam dostupne te je današnjim učenicima svaka informacija nadohvat ruke. Korištenje tehnologija u učenju postalo je neizbježno te je bitno iskoristiti njihove potencijale na najbolje moguće načine (Dumančić, 2017).

Dumančić nadalje (2017) ističe kako je već 2011. godine, prema popisu stanovnika, 90% radno sposobnih ljudi posjedovalo mobilni uređaj.

3.1. Internet platforme i aplikacije za učenje stranih jezika

Internet je značajan posrednik u stjecanju znanja informalnim učenjem. Upravo to naglašavaju Lee i Lee (2021), te naglašavaju kako sve veći razvoj i dostupnost digitalnih tehnologija znači da možemo konzumirati i generirati informacije na svim jezicima bilo kada i bilo gdje, što zauzvrat stvara brojne mogućnosti učenja. (Lee i Lee, 2021).

Tehnološki napredak i razvoj digitalne pismenosti uvjetovali su povećanje broja stranih jezika koje

ljudi uče i znaju. Proces svladavanja stranog jezika uslijed doticaja s njime putem medija često je nesvjestan, no možemo se i svjesno izlagati stranome jeziku i na taj način korisno provoditi svoje slobodno vrijeme (Cergol Kovačević i Matijević, 2015).

Jednostavan primjer je gledanje serija na stranom jeziku, što je česta aktivnost u slobodno vrijeme. Ta aktivnost zauzima i do stotine sati godišnje. Neizostavno je učenje vokabulara nekoga jezika uslijed tolike izloženosti istome.

Jedna od prednosti informalnog digitalnog učenja stranih jezika je ta što omogućuje učenicima da prilagode svoje iskustvo učenja prema svojim individualnim potrebama i željama. Učenici se mogu usredotočiti na određena područja učenja jezika, poput vokabulara ili gramatike i mogu učiti vlastitim tempom i prema vlastitom rasporedu (Sockett, 2013).

U drugome poglavlju spomenute su i objašnjene virtualne zajednice kao sredstvo učenja stranih jezika. Iako one mogu obuhvaćati i neformalne i informalne načine učenja, zastupljenije je ono informalno. Ovo poglavlje će razmatrati aspekt informalnog učenja jezika kroz virtualne zajednice.

Virtualne zajednice su postale velik izvor znanja svih vrsta. Korištenje interneta i digitalnih tehnologija uvelike je utjecalo na živote ljudi te samim time i na načine na koje učimo i poučavamo jezike. Mobilnim uređajima imamo jednostavan i brz pristup mnoštvu informacija. Postali su važan posrednik u učenju stranog jezika. Učenje putem mobilnih uređaja ili *m-learning* pruža učenicima mogućnost učenja u bilo koje vrijeme i na svakom mjestu. Mobiteli imaju razne značajke koje ih čine jednostavnima i prikladnima za učenje: prenosivost, društvena interakcija, povezanost i samostalnost (Dehghan i sur., 2017).

Učenje preko mobilnih uređaja postalo je popularno posljednjih godina te se, u skladu s time, pojavilo mnogo aplikacija napravljenih isključivo za učenje stranih jezika, kao što su DuoLingo, Babbel, Wlingua i mnogo drugih (Gonulal, 2019).

Osim aplikacija, i ostale internet platforme kojima primarni cilj nije učenje jezika, imaju bitnu ulogu u učenju istog. Primjeri su društvene mreže Facebook, Instagram, Twitter te platforma YouTube. One mogu poslužiti kao jednostavno sredstvo za poboljšanje znanja jezika i kulturne svijesti (Gonulal, 2019).

Osim navedenih platformi i aplikacija, učenje stranih jezika odvija se i kroz online igrice te razne filmove i crtane filmove. Kako navedene platforme mogu biti korisne u učenju stranih jezika, biti će analizirano u ovom poglavlju.

3.1.1. YouTube

YouTube je internet platforma za objavljivanje, gledanje i dijeljenje videozapisa raznih sadržaja. Jedna je od najpopularnijih i najvećih platformi na internetu. Videozapisi obuhvaćaju teme glazbe, zabave, edukativne teme, vlogove, vodiče za razne aktivnosti i još mnogo toga.

Izvedeno iz ideje da su vizualni materijali, posebno videozapisi, ključni za učinkovito učenje jezika i poučavanje, edukatori su se okrenuli YouTubeu kao bogatom izvoru materijala. Video zapisi se mogu koristiti za poticanje aktivnosti učenja jezika s naglaskom na specifične vještine, koncepte ili kulturne aspekte koje treba ojačati ili istražiti (Brook, 2011).

Neformalan jezik koji se često koristi u videozapisima na YouTubeu može pomoći učenicima da nauče i vježbaju engleski jezik za svakodnevne situacije.

Studenti u jednom istraživanju (York, 2011) smatrali su da je poboljšanje izgovora jedna od ključnih prednosti gledanja YouTube videozapisa. Što se tiče percepcije sudionika o YouTubeu, smatrali su da je fleksibilniji i više motivirajući od učenja u učionici. Međutim, također su smatrali da YouTube nije učinkovitiji u poboljšanju znanja stranog jezika u usporedbi s formalnijim okruženjima za učenje. To istraživanje otkrilo je da su sudionici gledali YouTube iz tri glavna razloga:

1. da prošire resurse za učenje
2. da povećaju interes za učenje stranog jezika i
3. da nauče više o stranim kulturama (York, 2011).

YouTube bi također mogao biti koristan dodatak tradicionalnim nastavnim materijalima poput udžbenika kako bi se povećala motivacija učenika. Dakako, treba pažljivo odabirati videozapise

koji odgovaraju potrebama, interesima i sposobnostima učenika (Dizon, 2022).

YouTube je neiscrpan izvor znanja kada se upotrijebi kvalitetno. Primjerice, kreatori videozapisa, kao i gledatelji, mogu učiti jedni od drugih kroz ostavljanje komentara, pohvala i kritika na videozapise. YouTube pruža okruženje u kojem se često događa nenamjerno učenje. Osobe mogu gledati neki zabavni videozapis na stranom jeziku i sasvim neplanirano usvojiti riječi iz vokabulara tog jezika. Jezici se također mogu usvajati i gledajući jezične lekcije na Youtubeu, kojih ima u raznim oblicima i koje objavljuju profesori stranih jezika, ali i ljudi koji su izvorni govornici nekog jezika. U svakom slučaju, ovako strukturirane lekcije mogu pomoći u usvajanju vokabulara, gramatike, izgovora i vještina razgovora (Kumar i Nanda, 2022).

Pri analiziranju rezultata jednog istraživanja (Benson, 2015) pokazalo se da su komentari na Youtubeu iznimno korisni jer stvaraju bogato okruženje gdje se razmjenjuju informacije na raznim jezicima i o raznim kulturama.

3.1.2. Facebook

Facebook je društvena mreža koja korisnicima omogućuje stvaranje osobnih profila, povezivanje s prijateljima i obitelji te sudjelovanje u raznim online aktivnostima. Facebook je jedna od najpopularnijih i najkorištenijih društvenih mreža na globalnoj razini. Na Facebooku korisnici mogu dijeliti informacije o sebi, objavljujati fotografije i videozapise te komunicirati s drugima. Korisnici se također mogu pridružiti ili stvoriti grupe na temelju zajedničkih interesa i tako sudjelovati u raspravama i događajima. Zbog široke prihvaćenosti Facebooka, od velike je važnosti za učenje. Facebook svojim karakteristikama pruža prilike za informalno stjecanje jezičnih kompetencija na način da omogućava učenicima interakciju na ciljnom jeziku (Gonulal, 2019, prema Chapelle, 1997).

Facebook se može koristiti za razmjenu iskustava unutar grupa kroz dijeljenje iskustava i fotografija. Postoji mnogo grupa, akademskih i neakademskih, za učenje stranih jezika u kojima

izvorni govornici nekog jezika pomažu drugima u usvajanju istog. Ljudi dijele priče i mnoga osobna iskustva. Ovakve informacije mogu dijeliti studenti, profesori, učitelji i učenici i tako na jednostavan način dijeliti ideje i korisne informacije za poboljšanje jezičnih vještina (Kumar i Nanda, 2022).

U istraživanju Mpungose (2020) utvrđeno je da je Facebook jedno od najčešće korištenih sredstava za učenje zbog široke dostupnosti i činjenice da se može brzo i lako dijeliti sadržaj s drugim učenicima ili studentima. Ispitanici su opisali Facebook kao dobro sredstvo za informalno učenje i održavanje odnosa sa prijateljima.

S obzirom na to da Facebook omogućava komuniciranje s ljudima diljem svijeta, moguće je informalno učiti kroz razgovore i dopisivanje s drugim ljudima. Možemo razgovarati i dopisivati se s osobom koja je izvorni govornik nekog stranog jezika i na taj način, kroz direktno izlaganje autentičnom jeziku, vježbati svoje jezične vještine (Kumar i Nanda, 2022).

U usporedbi sa klasičnim formalnim okruženjem, Facebook pruža informalno i ležerno okruženje bez pritiska, gdje se početnici i sramežljivi učenici osjećaju ugodnije i imaju više samopouzdanja u interakciji na jeziku koji uče (Hamat i Hassan, 2019).

3.1.3. Duolingo

Učenje stranog jezika putem aplikacija postalo je sve popularnije posljednjih godina – i to s razlogom. Aplikacije za učenje jezika nude fleksibilan i praktičan način za učenje stranog jezika, sa značajkama kao što su interaktivne vježbe, audiozapisi i videozapisi te *igrifikacija* kako bi učenje bilo zabavno i zanimljivo (Shortt, Tilak, Kuznetcova i sur., 2023).

Igrifikacija je implementacija principa igre u situacijama koje nisu direktno povezane s igrama, a posebice je primjetna na društvenim mrežama. Na ovaj način korisnici društvenih mreža imaju priliku osvojiti nagradu u zamjenu za aktivnosti poput lajkanja, ostavljanja komentara ili osmišljavanja kreativnih elemenata (Izvor: <https://www.arbona.hr/hr/sto-je-gamifikacija/1683>).

Aplikacije namijenjene učenju jezika kroz rješavanje zadataka su najpoznatija vrsta aplikacija za učenje jezika. Takve aplikacije su orijentirane na savladavanje gradiva kroz rješavanje zadataka u području gramatike, pravopisa i vokabulara (Shortt i sur., 2023).

Duolingo je jedna od takvih aplikacija. Prikladna je za početnike ili one koji žele znati nekoliko

novih riječi prije putovanja, ali i za one koji žele unaprijediti već postojeće jezične kompetencije. Iako može biti koristan alat za učenje jezika, važno je napomenuti da sam po sebi možda neće biti dovoljan za postizanje tečnosti u jeziku. Nadopunjavanje Duolinga dodatnim resursima za učenje jezika i prilikama za praksu u stvarnom svijetu može pomoći učenicima da dodatno razviju svoje jezične vještine (Teske, 2017).

Kroz niz vježbi, podijeljenih lekcija i vještina, cilj ove aplikacije je naučiti vokabular i gramatiku upotrebom ponavljanja riječi ili dijelova koji su možda izbljedjeli iz sjećanja, a koje otkrivaju algoritmi (Munday, 2015).

Prethodno navedena podjela na tematske cjeline počinje od "Osnova" i može varirati od tematskih odjeljaka vokabulara kao što su "Hrana" ili "Obitelj" do naprednijih gramatičkih tema kao što su "Past Perfect" i "Subjunctive Past". Unutar svake od ovih tematskih cjelina korisnicima je dostupno između dvije i deset lekcija. Unutar lekcija, aktivnosti su usmjerene prvenstveno na vještine prevođenja, izgovor, vokabular, slušanje s razumijevanjem i pravopis. Svaka je lekcija prilično kratka, s oko deset do dvadeset pitanja (Teske, 2017).

Zanimljiv detalj koji olakšava učenje i čini ga zabavnijim je taj da Duolingo koristi igrificirani pristup učenju jezika, s lekcijama strukturiranim kao igre koje su osmišljene da budu zabavne i privlačne. Element igrifikacije u procesu učenja dopušta korisnicima da "prijeđu na sljedeću razinu". Korisnici moraju ispuniti svaki odjeljak prije nego što prijeđu na sljedeći, iako je opcija "test out" dostupna ako učenici imaju prethodno znanje jezika i žele napredovati na višu razinu. Igrifikacija u Doulingu se koristi kako bi se ljudi angažirali te kako bi ih se motiviralo na djelovanje, učenje i rješavanje problema. Igrifikacija implementira elemente i ideje igre u kontekstima koji nisu same igre kako bi se povećala predanost i utjecalo na ponašanje sudionika (Shortt i sur., 2023).

Kao glavni faktor uspješnosti u korištenju aplikacije Vesselinov i Grego (2012) ističu upravo motivaciju sudionika. Dokazali su kako su ljudi koji su učili jezik za putovanje i iz osobnih interesa najviše napredovali.

Iako aplikacije za učenje jezika mogu biti učinkovit način učenja stranog jezika, važno je napomenuti da one ne bi trebale biti jedina metoda učenja jezika. Teske (2017) ističe kako aplikacije za učenje jezika zasigurno neće pružiti istu razinu interakcije, povratnih informacija i razvoja kulturalne svijesti kao tradicionalno obrazovanje u učionici ili direktna iskustva s izvornim

jezikom. Također je izazov održavati svakodnevne navike učenja korištenjem mobilnih uređaja. Međutim, to ne oduzima od pozitivnog učinka kojeg ovakve aplikacije imaju na stjecanje, a posebno za usavršavanje jezičnih kompetencija.

Duolingo može biti najučinkovitiji kao dopunski alat za učenje jezika, a ne kao glavni ili jedini izvor učenja ukoliko želimo biti sposobni za komunikaciju u svakodnevnim životnim situacijama.

3.1.4. Uloga crtanih filmova u učenju stranog jezika

Roditelji svakodnevno brinu o tome kakvim će sadržajima u medijima njihova djeca biti izložena. Uz korisno i kvalitetno korištenje medija, njihov utjecaj može biti pozitivan. Na internetu postoji mnogo crtanih filmova koji su kvalitetni i pozitivno utječu na dječji razvoj (Frenguš, 2022). Oni „na zabavan način djecu uvode u svijet mašte, kreativnosti, ali i jezičnog izražavanja“ (Frenguš, 2022, 10).

U posljednje vrijeme, većina crtanih filmova se gleda preko raznih internet platformi, među kojima je i Youtube. Ono što je prije bio televizor sada je ekran pametnog telefona. Na internetu se uz svega nekoliko „klikova“ može pronaći na tisuće crtanih filmova. Bitno je raspoznati one kvalitetne za djecu.

Crtani filmovi potiču razvoj jezičnih vještina, ali i pozitivan cjelokupni razvoj.

Ta činjenica dokazana je u istraživanju Karakaş i Sariçoban(2012) gdje je pozitivan utjecaj crtanih filmova na djecu je bio vidljiv u području motiviranosti te poboljšanju produktivnosti i kreativnosti.

Crtani filmovi su odličan način za učenje stranih jezika zbog toga što pretjeruju u naglašavanju određenih riječi kako bi djeci bilo razumljivije (Bahrani i Soltani, 2011). Tome u prilog ide prethodno navedeno istraživanje (Karakas i Sariçoban, 2012) gdje je dokazano da su učenici imali bolje znanje vokabulara nakon gledanja crtanih filmova na stranom jeziku nego što su to imali prije. To je povezano sa činjenicom da je lakše upamtiti značenje riječi kroz pružanje konteksta. Korištenje gesta i izraza lica može olakšati razumijevanje riječi, posebice kada su popraćeni

titlovima.

Geste uključuju vokalno-artikulacijske pokrete kao i pokrete ruku, a Velički i Topolovčan (2017) ih definiraju kao vrstu jednakovrijednih koordiniranih pokreta kojima se postiže neki cilj. Naglašavaju kako geste postaju ikonične, odnosno kako postaju simbol onoga što se obavlja.

U crtanom filmu „Dora istražuje“ djevojčica Dora i njezin prijatelj, majmun Čizma istražuju svijet. U svakoj epizodi, kroz istraživanje svijeta, oni nailaze na razne probleme, i kada se nađu u nekoj situaciji, Dora djeci postavlja pitanja i zagonetke. Iako su pred ekranima, takva vrsta interakcije postavljanjem pitanja im pruža osjećaj uključenosti u Dorine i Čizmине avanture. Nakon što Dora postavi pitanje, djeca imaju dovoljno vremena za razmisliti i odgovoriti Dori. Na taj način, s obzirom da se emisija emitira na raznim jezicima, djeca šire svoj vokabular i upoznaju različite kulture (Frengeš, 2022).

Frengeš (2022.; prema Apel i Masterson, 2000 i Posokhovej, 2004) navodi crtani film „Teletubbies“ kao primjer korištenja govora usmjerenog na dijete. To je specifična, spontana vrsta govora, kao onaj kojim se odrasli obraćaju djeci. Taj način govora izražava privrženost i ostvaruje kvalitetnu komunikaciju s djecom. Osim toga, Teletubbiesi koriste i govor usmjeren na djecu, odnosno glumci govore usporeno, a količine informacija su prikladne za dječji uzrast. Na taj način Teletubbiesi potiču proširivanje vokabulara i razvoj predčitačkih vještina.

Osim ovih dvaju primjera, postoji zaista mnogo crtanih filmova na internetu koji pogoduju razvoju jezičnih kompetencija djece. Također, postoji ogroman broj crtanih filmova na raznim jezicima svijeta, te djeca kroz izlaganje raznolikostima jezika, na zabavan i privlačan način, mogu proširiti svoj vokabular i upoznati druge kulture.

3.1.5. Uloga igrice u učenju stranog jezika

Jedan od čestih primjera informalnog učenja stranih jezika putem interneta su video i online igrice. S obzirom na to da je većina igara programirana na engleskom jeziku, ljudi su konstantno izloženi učenju novih riječi i fraza.

S obzirom na to da su ljudi motivirani za igranje igrice, one se ističu kao odličan primjer

informalnog usvajanja jezika. Ljudi, a ponajviše djeca, usvajaju jezik jer im je poznavanje riječi potrebno kako bi napredovali u igrici i rješavali razne misije (Frengeš, 2022).

Zbog velike motiviranosti, igranje igrica može biti potencijalni izvor za stjecanje interesa za učenje novih jezika, ali i za održavanje jezičnih kompetencija (Godwin-Jones, 2014).

Igrice pružaju veliku razinu interakcije, kako sa samom igricom tako i s drugim ljudima koji su *online*. Često igrači komuniciraju i surađuju tijekom igranja igrice te su nerijetko to ljudi iz drugih zemalja. To omogućuje ljudima da vježbaju svoje vještine govora i pisanja, komuniciraju s izvornim govornicima i sudjeluju u razgovorima na stranom jeziku (Sykes, 2017).

Prema Čolaković (2019), igranje videoigara se pokazalo kao koristan izvor informalnog učenja engleskog jezika. Prema tom istraživanju, učenici trećeg razreda osnovne škole 49% riječi ili fraza naučili su iz videoigara. Ostali izvori nabrojani bili su YouTube, glazba, „kod kuće“ i internet.

Unutrašnja motivacija je iznimno bitna pri usvajanju stranog jezika, a ona je visoka pri sudjelovanju u aktivnostima koje su nam zabavne, kao što su to u ovom slučaju igrice (Sundavist i Sylven, 2016).

4. ZAKLJUČAK

Definiranje obrazovanja i njegovih ciljeva nije jednostavan zadatak. Kroz ovaj rad analizirane su razne definicije obrazovanja i učenja te je pružen uvid u načine učenja i podučavanja koji nadopunjavaju postojeći formalni sustav obrazovanja. Cjeloživotno učenje postalo je fokus današnjeg društva. Iako je formalno obrazovanje primarno, iznimno bitnu ulogu u stjecanju znanja imaju neformalna i informalna okruženja. Uzimajući u obzir raznolikost karakteristika analiziranih vrsta obrazovanja i učenja, o pojedincu ovisi koji od njih je najefikasniji. Kroz analizu vrsta obrazovanja i učenja u ovom radu razmotrili su se i najbolji načini za usvajanje i podučavanje stranih jezika. Temelji znanja stranog jezika počinju u formalnom obrazovanju koje nam postavlja temelje za daljnje učenje i izgrađuje nam pozitivan stav prema učenju. Ono što se ističe kao glavni cilj cjeloživotnog učenja je to da se stečeno formalno obrazovanje svakodnevno unaprjeđuje. Pojedinač sam stvara svoje uvjete za daljnje učenje. Izloženost jezicima u formalnim okruženjima nije dovoljna za zadovoljavanje kapaciteta i želja za učenjem današnjeg društva. Uloga neformalnog i informalnog učenja je da nadopuni te nedostatke formalnog obrazovanja. Oni nikako ne mogu biti zamjena formalnom obrazovanju, ali mogu uvelike pomoći u daljnjoj izgradnji postojećih znanja. Učenje stranih jezika je postalo svakodnevna pojava koja se javlja kao rezultat društva koje napreduje iz dana u dan. Neosporno je da nove tehnologije, uključujući mobilne telefone, mogu biti od pomoći kod učenja i poučavanja stranog jezika. Međutim, ne treba ih se smatrati superiornijima od nastave u učionici. Uzimajući u obzir ljudsku prirodu, da se zaključiti da nastava „licem u lice“ nikada neće moći biti u potpunosti zamijenjena bilo kakvim oblikom digitalnog učenja.

Uzimajući u obzir sve pregledane literature vezane uz ovu temu, može se zaključiti kako su različiti načini obrazovanja i učenja i njihova međusobna interakcija ključ izgradnje osobe kao cjelovitog bića. U kontekstu učenja stranih jezika, formalno obrazovanje pruža pravovremene temelje, a neformalno obrazovanje i informalno učenje ga nadopunjuje. Mogući nedostatak neformalnog obrazovanja i informalnom učenju je manjak strukture koju pruža formalno okruženje, što učenicima može predstavljati izazov da ostanu motivirani i napreduju u učenju jezika. Stoga je važno da učenici postave jasne ciljeve, naprave plan učenja i pronađu načine da ostanu odgovorni i motivirani tijekom svog putovanja učenja jezika.

SAŽETAK

Glavni cilj ovoga završnoga rada bio je analizirati mogućnosti i načine učenja stranog jezika u kontekstu neformalnog obrazovanja i informalnog učenja kao sastavnih dijelova sve aktualnijeg i važnijeg koncepta cjeloživotnog učenja. Iako je formalno obrazovanje stranih jezika neosporno važno, iznimno bitnu ulogu u stjecanju novih znanja i vještina te usavršavanju postojećih imaju neformalna i informalna okruženja. Svaki način učenja ima svoje karakteristike, prednosti i nedostatke, a koji način učenja je najefikasniji ovisi o pojedincu. U radu su analizirane uloge škola stranih jezika kao dijelova neformalnog obrazovanja te mogućnosti i značajke učenja stranog jezika informalnim učenjem. U tom procesu istaknuto je usvajanje jezika prvenstveno putem popularnih multimedijских aplikacija i sadržaja, dok je naglasak stavljen i na neposredno učenje stranog jezika u okviru studentskih i učeničkih razmjena u okviru programa Erasmus+.

Ključne riječi: učenje stranog jezika, cjeloživotno učenje, formalno i neformalno obrazovanje, informalno učenje, usavršavanje

ABSTRACT

The main goal of this bachelor's thesis was to analyze the possibilities and ways of learning a foreign language in the context of non-formal education and informal learning as integral parts of the increasingly present and important concept of lifelong learning. Although formal foreign language education is undeniably important, non-formal and informal environments play an extremely important role in acquiring new knowledge and skills while improving existing ones. Each way of learning has its own characteristics, advantages and disadvantages, and which way of learning is the most effective one depends on the individual. The paper analyzes the roles of foreign language schools as parts of informal education, as well as the possibilities and features of learning a foreign language through informal learning. In this process, language acquisition was highlighted primarily through popular multimedia apps and content, while emphasis was also placed on direct learning of a foreign language within the framework of student exchanges within the Erasmus+ programme.

Keywords: learning foreign language, lifelong learning, formal and non-formal education, informal learning, training

5. LITERATURA

1. Arras, U. (2009). *Kompetenzorientierung im Fremdsprachenunterricht—was heißt das eigentlich?* *Pandaemonium germanicum*, 14(2), 206–217.
2. Bahrani, T. i Soltani, R. (2011). *The pedagogical values of cartoons*. *Research on Humanities and Social Sciences*. 1(4), 19-22.
3. Barab, S. A. (2003) *An introduction to the special issue: Designing for virtual communities in the service of learning*. *The Information Society*, 19(3), 197-201.
4. Benson, P. (2015). *Commenting to learn: Evidence of language and intercultural learning in comments on YouTube videos*. *Language Learning and Technology*, 19(3), 88–105.
5. Brian L. Gerber, A., Cavallo, M. L., Edmund A. Marek (2001). Relationships among informal learning environments, teaching procedures and scientific reasoning ability, *International Journal of Science Education*, 23(5), 535-549.
6. Brodarić Šegvić, S. (2019). *Neformalno usvajanje engleskog vokabulara putem medija kao neizostavan faktor uspješnosti u formalnoj nastavi engleskog kao stranog jezika*. *Školski vjesnik*, 68(1), 19-32.
7. Brook, J. (2011). *The affordances of YouTube for language learning and teaching*. Hawaii Pacific University TESOL Working Paper Series, 9(1), 2.
8. Cai, M.L. (2019). *Professional Self-Development Based on Informal Learning: A Case Study of Foreign Language Teachers in a University of China*. *Open Journal of Social Sciences*, 7, 26-38.
9. Callanan, M., Cervantes, C., i Loomis, M. (2011). *Informal learning*. Wiley Interdisciplinary Reviews: Cognitive Science, 2(6) 646-655.
10. Cayari, C. (2013). *Using Informal Education Through Music Video Creation*. *General Music Today*, 27,. 17-22.
11. Celce-Murcia, M. (2001). *Language teaching approaches: An overview*. *Teaching English as a second or foreign language*, 2(1), 3-10.
12. Cergol Kovačević, K.; Matijević, M. (2015). Informalno učenje i samoprocjene studenata o utjecaju medija na njihovo ovladavanje engleskim jezikom. U: Smajić, D; Majdenić, V.

- (ur.) *Dijete i jezik danas: dijete i mediji*. Osijek: Fakultet za odgojne i obrazovne znanosti Sveučilišta Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, 101-122.
13. Čolaković, A. (2019). *Uloga videoigara u ranom učenju engleskog kao stranog jezika*. Diplomski rad. Osijek: Sveučilište Josipa Jurja Strossmayera u Osijeku, Fakultet za odgojne i obrazovne znanost. Preuzeto sa: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:141:010346> (20.6.2023.)
 14. Dabbagh, N. i Kitsantas, A. (2012). *Personal Learning Environments, social media, and self-regulated learning: A natural formula for connecting formal and informal learning*. *The Internet and higher education*, 15(1). 3-8.
 15. Dehghan, F., Rezvani, R., i Fazeli, S. (2017). *Social networks and their effectiveness in learning foreign language vocabulary: A comparative study using WhatsApp*. *CALL-EJ*. 18(2),1-13.
 16. Dervišević, A. (2022). *Kontekst i izazovi informalnog učenja u profesionalnom razvoju odgajatelja* (Diplomski rad). Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Učiteljski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:189:872425> (18.6.2023.)
 17. Devčić, S. (2021). *Neformalno obrazovanje studenata Sveučilišta u Rijeci stečeno sudjelovanjem u razmjenama mladih* (Diplomski rad). Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet. Preuzeto sa: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:953136> (18.6.2023.)
 18. Dizon, G. (2022). *YouTube for second language learning: What does the research tell us?*. *Australian Journal of Applied Linguistics*, 5(1), 19–26.
 19. Dumančić, M. (2017). *Mobilne tehnologije u obrazovanju*. U: Matijević, M. (ur.) *Nastava i škola za net generacije*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet, 115-144. .
 20. Frenguš, L. (2022). *Utjecaj medija na neformalno i informalno usvajanje engleskog kao stranog jezika prije i tijekom pandemije koronavirusa*. Završni rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:708574> (23.6.2023.)
 21. Giesecke, H. (1993). *Uvod u pedagogiju*. Zagreb: Educa
 22. Godwin-Jones, R. (2014). *Games in language learning: Opportunities and challenges*. *Language Learning & Technology*, 18(2),. 9-19.
 23. Godwin-Jones, R. (2019). *Riding the digital wilds: Learner autonomy and informal language learning*. *National Foreign Language Resource Center*, 23(1), 8-25.

24. Gonulal, T. (2019). *The Use of Instagram as a Mobile-Assisted Language Learning Tool*. Contemporary Educational Psychology, 10(3), 309-323.
25. Gülbin, Ö. (2013) Erasmus Exchange Students' Beliefs about Language Learning. U: Arikan, A., Sarac H. S., Çelik S., Caner M., Sert O., Zorba M. G. (ur.) *Procedia - Social and Behavioral Sciences*. 686-690.
26. Hamat, A. i Hassan, H. A. (2019). *Use of social media for informal language learning by Malaysian university students*. 3L, Language, Linguistics, Literature, 25(4), 68-83.
27. Helen Doron Educational Group. URL: <https://helendoron.com/method/> . Pristupljeno: 19.6.2023.
28. Isbell, D. R. (2018). *Online informal language learning: Insights from a Korean learning community*. Language Learning & Technology, 22(3),. 82–102.
29. Jasika Cvek, M. (2016). *Rano učenje stranog jezika kod djece predškolske dobi*. Završni rad. Pula: Sveučilište Jurja Dobrile u Puli. Preuzeto s: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:137:384283> (19.6.2023.)
30. Jin, B., Kim, J., Baumgartner, L. M. (2019). *Informal learning of older adults in using mobile devices: A review of the literature*. Adult Education Quarterly, 69(2), 120-141.
31. Jurman, K. (2017). *Helen Doron as a Language Teaching Method - Insights from Parents*. Diplomski rad. Rijeka: Sveučilište u Rijeci, Filozofski fakultet u Rijeci. Preuzeto s: <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:186:636078> (18.6.2023.)
32. Kajba, S. (2022). *Učenje stranog jezika kroz igru*. Varaždinski učitelj, 5(8), 279-286.
33. Karakas, A. i Sariçoban, A. (2012). *The Impact of Watching Subtitled Animated Cartoons on Incidental Vocabulary Learning of ELT Students*. Teaching English with Technology. 12(4), 3-15.
34. Karatepe, Ç. i Fidan, N. (2021) *How Do Erasmus Students Evaluate Their Language Learning Experience Abroad?*. Eurasian Journal of Educational Research, 92, 10-30.
35. Komar, Z. (2008). *Hartmut von Hentig, Što je obrazovanje*. Zagreb: Educa. Pedagogijska istraživanja,5(1), 105-110.
36. Kralj, J. (2022). *Učenje jezika kod male djece*. Varaždinski učitelj, 5(9), 61-65.
37. Kramsch, C. (2014). *Teaching foreign languages in an era of globalization: An introduction*. Modern Language Journal, 98(1), 296–311.

38. Krashen, S. D. (1976). *Formal and Informal Linguistic Environments in Language Acquisition and Language Learning*. TESOL Quarterly, 10(2), 157–168.
39. Krželj, K. i Polovina, N. (2019) *Značaj ključnih kompetencija iz perspektive nastavnika stranih jezika*. Andragoške studije, 1, 111-134.
40. Kumar, V. i Nanda, P. (2022). *Social media as a learning tool: A perspective on formal and informal learning*. International Journal of Educational Reform, 0(0), 1-26
41. *Kurikulum nastavnog predmeta engleski jezik za osnovne škole i gimnazije* (2019). https://narodne-novine.nn.hr/clanci/sluzbeni/2019_01_7_139.html . Preuzeto: 20.6.2023.
42. Kushbakova, M., Ruzimurodova, Z. (2020) The Role of Modern Methods and Modern Technologies in English. *1st ECLSS International Online Conference on Economics and Social Sciences*. Samarkand: ECLSS International,59-61.
43. Lee, J. S. i Lee, K. (2021). *The role of informal digital learning of English and L2 motivational self system in foreign language enjoyment*. British Journal of Educational Technology, 52(1), 358-373.
44. Liu, X. i Zhang, J. (2012) *Foreign language learning through virtual communities*. Energy Procedia, 17,737-740.
45. Memorandum o cjeloživotnom učenju (2000). <http://www.hzpou.hr/?gid=5&aid=26>. Preuzeto: 18.6.2023.
46. Mesec, M. (2018). *Motivacijske tehnike nastavnika u školama stranih jezika* (Diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Filozofski fakultet. (18.6.2023.)
47. Milat, J. (2005). *Pedagogija- teorija osposobljavanja*. Zagreb: Školska knjiga.
48. Moeller, A. K. i Catalano, T. (2015). *Foreign Language Teaching and Learning*. Faculty Publications: Department of Teaching, Learning and Teacher Education. Preuzeto sa: <http://digitalcommons.unl.edu/teachlearnfacpub/200> (5.6.2023.)
49. Mpungose, C. B. (2020). *Are Social Media Sites a Platform for Formal or Informal learning? Students' Experiences in Institutions of Higher Education*. International Journal of Higher Education, 9(5), 300-311.
50. Munday, P. (2015). *The case for using DUOLINGO as part of the language classroom experience*. Revista Iberoamericana de la Educación Digital (RIED), 19(1), 83-101.

51. Omerdić, N. i Ridić, M.. (2015). Cjeloživotno učenje – potreba savremenog društva. U: Rađo, I. (ur.), *Međunarodna naučna konferencija inseed zbornik radova*. Travnik: Sveučilište u Travniku, Edukacijski fakultet, 39-47.
52. Onishchuk, I., Ikonnikova, M., Antonenko, T., Kharchenko, I., Shestakova, S., Kuzmenko, N., Maksymchuk, B. (2020). *Characteristics of Foreign Language Education in Foreign countries and Ways of Applying Foreign Experience in pedagogical Universities of Ukraine*. *Revista Romaneasca Pentru Educatie Multidimensionala*, 12(3), 44-65.
53. Pastuović, N. (2006). *Kako do društva koje uči*. *Odgojne znanosti*, 8(2), 421-441.
54. Petković, N. (2019). *Odgoy i obrazovanje kao promjena svijesti*. Završni rad. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:147:613416> (4.6.2023.)
55. *Proposal for a council recommendation on the validation of non-formal and informal learning* (2012). <https://eurlex.europa.eu/legalcontent/HR/TXT/?uri=celex%3A32012H1222%2801%29>
Preuzeto: 19.6.2023.
56. Rogers, A. (2014). *The Base of the Iceberg: Informal Learning and Its Impact on Formal and Non-formal Learning*. Prvo izdanje. Verlag Barbara Budrich.
57. Rogošić, N. (2022). *Primjena nativnih aplikacija kod učenja stranih jezika*. (Diplomski rad). Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Ekonomski fakultet. (23.6.2023.)
58. Rokozsewska, K. (2003). *The Principles of The Helen Doron Method*. Seria Filologiczna, *Zeszyty Naukowe Uniwersytetu Rzeszowskiego*, 206-214.
59. Sampurna, J., Kukulska – Hulme, A., Stickler, U. (2018). *Expoloring Learners` and Teachers` Participation in Online Non – Formal Project – Based Language Learning*. *International Journal of Computer – Assisted Language Learning and Teaching*, 8(3), 73 – 90.
60. Sefton-Green, Julian. (2012). *Learning at Not-School: A Review of Study, Theory, and Advocacy for Education in Non-Formal Settings*. The MIT Press.
61. Shortt, M., Tilak, S., Kuznetcova, I., Martens, B., Akinkuolie, B. (2021). *Gamification in mobile-assisted language learning: A systematic review of Duolingo literature from public release of 2012 to early 2020*. *Computer Assisted Language Learning*, 1-38.

62. Sockett, G. (2013). *Understanding the online informal learning of English as a complex dynamic system: An emic approach*. *ReCALL*, 25(1), 48-62.
63. Špan, M. (2007) *Obrazovanjem u sretniju starost*. U: Previšić, V., Šoljan, N. N. i Hrvatić, N. (ur.) *Pedagogija prema cjeloživotnom obrazovanju*. Zagreb: Hrvatsko pedagoško društvo.
64. Sun, L. (2013). *Culture Teaching in Foreign Language Teaching*. *Theory and Practice in Language Studies*, 3(2), 371-375.
65. Sundqvist, P. i Sylvén, L. K. (2016). *Extramural English in teaching and learning: From theory and research to practice*. London: Springer.
66. Sykes, J. M. (2018). *Digital games and language teaching and learning*. *Foreign Language Annals*, 51(1), 219-224.
67. Temban, M., Tan, K. H. i Mohd Said, N. E. (2021). *Exploring Informal Learning Opportunities via YouTube Kids among Children During COVID-19*. *Academic Journal of Interdisciplinary Studies*. 10(3), 272-287.
68. Teske, K. (2017) *Duolingo*. *CALICO Journal*, 34(3), 393–401.
69. Tight, M. (2002). *Key Concepts in Adult Education and Training*. Drugo izdanje. New York: Routledge Taylor and Francis Group.
70. Tran, L.; King, H. (2011). *Teaching Science in Informal Environments: Pedagogical Knowledge for Informal Educators*. U: Corrigan, D., Dillon, J, Gunstone, R. (ur.), *The Professional Knowledge Base of Science Teaching*. Dordrecht: Springer, 279–293.
71. Velički, V. i Topolovčan, T. (2017). *Neuroznanost, nastava, učenje i razvoj govora*. U: Matijević, M. (ur.) *Nastava i Škola za net generacije*. Zagreb: Sveučilište u Zagrebu, Učiteljski fakultet, 77-114.
72. Vesselinov, R i Grego, J. (2012). *Duolingo effectiveness study*. Final report. New York: City University of New York.
73. Veža, M. (2019). *Uloga društvenih mreža u informalnom učenju*. (Diplomski rad). Split: Sveučilište u Splitu, Ekonomski fakultet. Preuzeto s <https://urn.nsk.hr/urn:nbn:hr:124:040133> (25.5.2023.).
74. Vicente, C. i Aguaded, I. (2011). *Communicative Competences and the Use of ICT for Foreign Language Learning within the European Student Exchange Programme ERASMUS*. *European Educational Research Journal*, 10(1), 83-101.

75. Vukasović, A. (1995). *Pedagogija*. Četvrto izdanje. Zagreb: Alfa d.d.
76. York, J. (2011). Reasons for using YouTube in the language classroom including practical usage examples. *The JALT CALL Journal*, 7(2), 207–215.
77. Yule, G. (2022). *The Study of Language*. 8. izdanje. Cambridge: Cambridge University Press.
78. *Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru* (2021). [Zakon o Hrvatskom kvalifikacijskom okviru - Zakon.hr](#). Preuzeto: 18.6.2023.
79. *Zakon o obrazovanju odraslih* (2021). <https://zakon.hr/z/384/Zakon-o-obrazovanju-odraslih>. Preuzeto: 18.6.2023.

SVEUČILIŠTE U SPLITU
FILOZOFSKI FAKULTET

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

kojom ja Sara Mrduljaš, kao pristupnik/pristupnica za stjecanje zvanja magistra/magistrice Engleskog jezika i književnosti i Pedagogije, izjavljujem da je ovaj diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitoga rada, da se temelji na mojim istraživanjima i oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da niti jedan dio diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da nije prepisan iz necitiranoga rada, pa tako ne krši ničija autorska prava. Također izjavljujem da nijedan dio ovoga diplomskoga rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Split, 27.6.2023.

Potpis



Izjava o pohrani završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada (podcrtajte odgovarajuće) u Digitalni repozitorij Filozofskog fakulteta u Splitu

Student/ica: Sara Mrduljaš
Naslov rada: UČENJE I POUČAVANJE STRANOG JEZIKA U KONTEKSTU NEFORMALNOG OBRAZOVANJA I INFORMALNOG UČENJA
Znanstveno područje: Društvene znanosti
Znanstveno polje: Pedagogija
Vrsta rada: Završni rad

Mentor/ica rada:

izv. prof. dr. sc. Morana Koludrović

(ime i prezime, akad. stupanj i zvanje)

Komentor/ica rada:

—

(ime i prezime, akad. stupanj i zvanje)

Članovi povjerenstva (ime i prezime, akad. stupanj i zvanje):

izv. prof. dr. sc. Morana Koludrović

doc. dr. sc. Toni Maglica

doc. dr. sc. Katija Kalebić Jakupčević

Ovom izjavom potvrđujem da sam autor/autorica predanog završnog/diplomskog/specijalističkog/doktorskog rada (zaokružite odgovarajuće) i da sadržaj njegove elektroničke inačice u potpunosti odgovara sadržaju obranjenog i nakon obrane uređenog rada. Slažem se da taj rad, koji će biti trajno pohranjen u Digitalnom repozitoriju Filozofskoga fakulteta Sveučilišta u Splitu i javno dostupnom repozitoriju Nacionalne i sveučilišne knjižnice u Zagrebu (u skladu s odredbama Zakona o znanstvenoj djelatnosti i visokom obrazovanju, NN br. 123/03, 198/03, 105/04, 174/04, 02/07, 46/07, 45/09, 63/11, 94/13, 139/13, 101/14, 60/15, 131/17), bude:

a) rad u otvorenom pristupu

b) široj javnosti, ali nakon proteka 6 / 12 / 24 mjeseci (zaokružite odgovarajući broj mjeseci).

(zaokružite odgovarajuće)

Split, 27. 6. 2023.

Potpis studenta/studentice: Mrduljaš